QORTI CIVILI PRIM`AWLA

ONOR. IMHALLEF
JOSEPH ZAMMIT MCKEON

Illum il-Hamis 14 ta` Lulju 2016

Kawza Nru. 14
Rik. Gur. Nru. 1211/11 JZM

Nazzareno Muscat (I.D. 93658M) u martu Anna Muscat (I.D. 289657M)

kontra

Mariano, Publius u Joseph ilkoll ahwa Farrugia

Il-Qorti :

I. Preliminari

Rat ir-rikors guramentat prezentat fis-7 ta` Dicembru 2011 li jaqra hekk :–

1. Illi l-atturi huma sidien flimkien ta` zewg porzjonijiet indivizi ekwivalenti ghal tnejn minn tmienja (2/8) tal-fond numru 3 gia` numru 7 fi Quarry Junction, Zurrieq u dan wara li :

i) permezz ta` testment datat 9 ta` Dicembru 1992, maghmul min-Nutar Remigio Zammit Pace, (Dok A), Manwel Muscat innomina bhala eredi universali tieghu lill-atturi fil-proprjeta` kollha tieghu, inkluz porzjon indiviz ta` wiehed minn tmienja (1/8) tal-fond numru 3 fi Quarry Junction, Zurrieq li dan it-testatur kien wiret minghand il-genituri tieghu Giovanni u Angela Muscat (li jigu n-nanniet tal-attur Nazzareno Muscat) skont testment datat 17 ta` Jannar 1957 redatt min-Nutar Nicola Said (Dok B), stante li fost l-assi ereditarji taghhom kien hemm il-fond numru 3 fi Quarry Junction, Zurrieq li kien il-post tal-abitazzjoni taghhom, kif jirrizulta mill-kopja tar-registru elettorali tal-1957 (Dok C) ;

ii) permezz ta` testment iehor datat 9 ta` Dicembru 1992, maghmul min-Nutar Remigio Zammit Pace (Dok D), Vittorio Muscat innomina bhala eredi universali tieghu lill-atturi fil-proprjeta` kollha tieghu, inkluz porzjon indiviz ta` wiehed minn tmienja (1/8) tal-fond numru 3, fi Quarry Junction, Zurrieq li dan it-testatur kien wiret minghand il-genituri tieghu Giovanni u Angela Muscat (li jigu n-nanniet tal-attur Nazzareno Muscat) skont testment datat 17 ta` Jannar 1957 redatt min-Nutar Nicola Said (Dok B), stante li fost l-assi ereditarji taghhom kien hemm il-fond numru 3 fi Quarry Junction, Zurrieq li kien il-post tal-abitazzjoni taghhom kif jirrizulta mill-kopja tar-registru elettorali tal-1957 (Dok C) ; u

iii) illi l-atturi wirtu wkoll bejniethom zewg ishma ta` wiehed minn sitta u hamsin (1/56) parti li z-zijiet tal-attur Manwel u Vittorio kienu wirtu minghand ohthom Giuseppa xebba Muscat, peress li sehemha ta` wiehed minn tmien (1/8) porzjon li wirtet hi, inqasam indaqs fuq hutha wara li mietet intestata.

2. Illi l-attur Nazzareno Muscat wahdu, huwa wkoll sid ta` zewg porzjonijiet indivizi tal-fond numru 3 gia` numru 7 fi Quarry Junction, Zurrieq u dan peress illi :

i) huwa wiret porzjon wiehed minn tmienja u tmenin (1/88) minghand missieru Francesco Muscat, wara li d-defunt Francesco Muscat kien wiret is-sehem ta` wiehed minn tmienja fuq l-istess fond minghand il-

genituri tieghu Giovanni u Angela Muscat skont testment datat 17 ta` Jannar 1957 redatt min-Nutar Nicola Said (Dok B), liema sehem imbaghad inqasam bejn l-attur u l-ghaxar hutu l-ohra wara li Francesco Muscat miet u halla gidu kollu f`porzjonijiet indaqs lil uliedu kollha li huma hdax, inkluz ukoll l-attur Nazzareno Muscat.

ii) huwa wiret ukoll sehem iehor, wkoll minghand missieru Francesco Muscat, wara li sehem ta` wiehed minn tmienja spettanti lil oht Francesco Muscat, u cioe` Giuseppa Muscat, xebba, mietet intestata u b`hekk sehemha ddevolva favur id-defunt missieru u s-sitt hutu l-ohra (cioe` z-zijiet tal-attur), liema sehem imbaghad inqasam bejn l-attur u l-ghaxar hutu l-ohra kif spjegat fil-paragrafu precedenti.

Illi minkejja li l-atturi huma ghaldaqstant sidien ta` varji porzjonijiet indivizi tal-fond numru 3 gia` numru 7 fi Quarry Junction, Zurrieq, il-konvenuti qed jitolbu l-izgumbrament tal-atturi minn dan l-istess fond abbazi tal-allegazzjoni li l-fond qed ikun okkupat mill-atturi bla ebda titolu validu fil-ligi, mentri huwa car li l-atturi ghandhom titolu ta` koproprjeta` fuq dan il-fond.

Ghaldaqstant in vista tas-suespost kif ukoll minn dak li ghandu jirrizulta matul il-mori ta` din il-kawza, l-atturi jitolbu umilment lil din l-Onorabbli Qorti sabiex :

1) tiddikjara li l-atturi ghandhom titolu ta` koproprjeta` tal-fond numru 3 gia` numru 7 fi Quarry Junction, Zurrieq.

2) U ghalhekk tiddikjara li l-konvenuti m`ghandhom l-ebda dritt jitolbu l-izgumbrament tal-atturi mill-fond imsemmi.

Bl-ispejjez ta` din il-kawza kontra l-konvenuti li qeghdin minn issa jigu ngunti ghas-subizzjoni.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-atturi, u l-elenku ta` dokumenti.

Rat ir-risposta guramentata tal-konvenuti kollha li kienet prezentata fil-31 ta` Jannar 2012 u taqra hekk :–

1. Fl-ewwel lok, ghandu jigi ppruvat it-titolu li qeghdin jallegaw li ghandhom ir-rikorrenti atturi Nazzareno Muscat u martu Anna Muscat ta` sehem tal-fond in kwistjoni, fin-nuqqas ta` tali prova t-talbiet promoturi ghandhom jigu michuda.

2. Fit-tieni lok, l-istess atturi rikorrenti fil-kawza quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) fl-ismijiet Mikiel Ang Farrugia et vs Nazzareno Muscat et (149/2000/VG) allegaw li ghandhom titolu ta` kera u li ghalhekk ghandhom il-jedd li jiddetjenu dan il-fond.

3. Illi f`dan il-fond, kienu jghixu Ganni Muscat u martu Angela Muscat li jigu n-nanniet materni tal-konvenuti esponenti kif ukoll in-nanniet paterni tal-attur rikorrent Nazzareno Muscat.

4. Illi l-kirja ta` dan il-fond saret mid-defunt missier il-konvenuti esponenti Carmelo Farrugia lin-nanniet materni tal-istess esponenti u cioe` Ganni Muscat u Angela Muscat.

5. Illi meta mietu n-nanniet materni Ganni u Angela Muscat, Nazzareno u/jew Anna Muscat, ma kinux jghixu mal-istess Ganni u Angela Muscat fil-fond de quo.

6. Illi l-atturi anke ddepozitaw kera, in sostenn tal-pretensjoni nfondata taghhom li ghandhom titolu ta` kera fuq l-imsemmi fond.

7. Illi skont denunzji in segwitu ghall-mewt ta` Carmelo Farrugia, il-fond in kwistjoni, fir-rikors guramentat indikat bhala numru 3 gia` numru 7, gie indikat bin-numru 4 u ddikjarat bhala parti mill-eredita` ta` Carmelo Farrugia, kopja tal-istess denunzja qeghda tigi annessa u mmarkata Dok PF1.

8. Illi l-attur rikorrent Nazzareno Muscat indika l-porzjonijiet li ghandu mill-eredita` tal-familja Muscat, liema porzjonijiet ma jaghtu l-ebda jedd fuq proprjeta` formanti parti l-eredita` tal-familja Farrugia.

9. Illi ghalhekk, l-attur rikorrent Muscat ghandu jipprova illi l-proprjeta` mertu tal-kawza tifforma parti mill-eredita` tal-familja Muscat, u jindika l-origini tat-titolu fl-imsemmija familja.

10. Illi minghajr pregudizzju ghal dak hawn fuq espost, din l-azzjoni hija preskritta ai termini tal-artikoli 859 u 845 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta` Malta.

11. Illi in din il-proprjeta` ilha fil-pussess tal-familja Farrugia u cioe` min-naha tan-nanniet paterni tal-konvenuti ghal hafna aktar minn 30 sena u dan kif se jigi ppruvat waqt it-trattazzjoni tal-kawza u ghalhekk preskritta ai termini 2143 tal-Kap 16;

12. Salv eccezzjonijiet ohra ulterjuri, permessi mil-ligi.

Ghal dawn ir-ragunijiet kollha t-talbiet mressqa mir-rikorrenti atturi ghandhom jigu michuda kollha bl-ispejjez fil-konfront tar-rikorrenti atturi.

Rat il-lista tax-xhieda ndikati mill-konvenuti, u l-elenku ta` dokumenti.

Rat id-digriet li tat fl-udjenza tat-2 ta` Frar 2012 fejn hatret lill-Av. Dr. Anna Mifsud Bonnici bhala perit legali sabiex tirrelata dwar it-talbiet attrici wara li tiehu konjizzjoni tar-risposta tal-konvenuti. Tat lill-espert is-setgha li tigbor il-provi kollha nkluz dokumenti u tirrelata hekk kif jinghalaq il-gbir tal-provi.

Rat l-atti tal-procediment kif kondott mill-espert, inkluz il-provi kollha li tressqu, il-verbali tas-seduti u n-noti ta` osservazzjonijiet tal-partijiet.

Rat ir-relazzjoni peritali.

Rat id-domandi in eskussjoni u r-relattivi risposti.

Rat noti ta` osservazzjonijiet ohra li pprezentaw il-partijiet.

Semghet is-sottomissjonijiet tal-ahhar bil-fomm li ghamlu d-difensuri tal-partijiet fl-udjenza tal-14 ta` Marzu 2016.

Rat id-digriet li tat fl-istess udjenza fejn il-kawza thalliet ghas-sentenza ghal-lum.

Rat l-atti l-ohra tal-kawza.

II. <u>Provi</u>

1) <u>Xhieda</u>

<u>L-attur</u> xehed illi n-nanniet tieghu kienu ghamlu testment fejn hallew bhala eredi lit-tmien uliedhom u cioe` missieru Francesco Muscat (mejjet) Salvinu Muscat (mejjet) Pietru Muscat (mejjet) Salvina mizzewga Farrugia (mejta) li tigi omm il-konvenuti, Carmelo Muscat (mejjet) u Emanuel Muscat (mejjet) Victor Muscat (mejjet) u Giuseppa Muscat (mejta).

Ighid illi missieru kien mizzewweg lil Maria Schembri u kellhom hdax-il ulied. Huwa wiret lill-genituri tieghu flimkien ma` hutu f`porzjonijiet indaqs u ghalhekk is-sehem tieghu mill-post in kwistjoni huwa ta` wiehed minn tmienja u tmenin (1/88). Meta miet iz-ziju tieghu Emanuel Muscat, li kellu wiehed minn tmienja (1/8), halla bhala eredi tieghu lilu u lill-mara tieghu ; ghalhekk wirtu wiehed minn sittax (1/16) ta` l-fond kull wiehed. Iz-ziju tieghu Victor Muscat halla bhala eredi lilu u lill-mara tieghu. Giuseppa Muscat mietet bla testment ; ghalhekk wirtuha s-seba` hutha l-ohra. Parti mis-sehem taghha ta` dan il-fond, mar ghand missieru ; imbaghad dan is-sehem mess lilu u lil hutu.

Fil-**kontroezami** l-attur xehed illi Ganni Muscat kien in-nannu tieghu min-naha ta` missieru.. Dan kien jigi hu omm il-konvenut Publius Farrugia. Qal illi Angela Muscat kienet il-mara ta` Ganni Muscat filwaqt li Emanuel Muscat kien hu missieru u hu omm il-konvenut Publius Farrugia. Qal li Victor u Giuseppe Muscat huma ahwa u hut Emanuel. Huwa sostna li missieru Frangisku ma kienx joqghod fil-fond izda kien trabba hemm. Mistoqsi dwar Dok A li huwa t-testment ta` Emanuel Muscat, stqarr illi f`dak it-testment jissemma r-razzett fil-limiti taz-Zurrieq fi Triq il-Macina, mhux il-fond 3, Quarries Junction. Qal illi ma jafx min kien xtara l-fond mertu ta` din il-kawza izda jafu dejjem ghand in-nanniet. B`referenza ghal kawza ohra li hija pendenti quddiem il-Magistrat Gabriella Vella fl-ismijiet "Mikelang Farrugia et vs Nazzareno Muscat et" huwa qal li ma jiftakarx li f`dik il-kawza kien iddikjara li ghandu titolu ta` kera. Mistoqsi dwar il-kawza l-ohra li hemm pendenti quddiem din il-Qorti kif presjeduta u li hija kawza ta` divizjoni, huwa qal li l-post in kwistjoni ma jissemmiex.

Kompla jghid illi huwa u martu ghandhom kwart minn din il-proprjeta` filwaqt li r-rimanenti ishma huma tal-werrieta l-ohra, ossija missieru, omm Publius u l-ahwa ta` missieru. Huh il-kbir Constantino Muscat ghandu sehem ukoll mill-post la kien tan-nannu. Huwa sostna li r-razzett u gjardina maghrufa bhala "Ta` Zitellu", il-fond 51, Mill Street, Zurrieq, il-fond 13, Nigret Junction, Zurrieq, u l-ghalqa f`Santa Maria, Bubaqra, huma kollha tan-nanniet Ganni u Angela Muscat. Mistoqsi dwar ir-raguni ghalfejn fil-kawza bin-numru 704/2005 fejn qed jitlob is-sehem tieghu mill-wirt, il-fond in kwistjoni mhux indikat, huwa sostna li meta giet pprezentata dik il-kawza, huwa ma kienx jaf ta` min hu dan il-post. Huwa kkonferma li fil-bidu kellu lill-Av. Philip Sciberras bhala l-avukat tieghu. Qal illi ma jiftakarx li Dr Sciberras kien offra li jirritorna c-cwievet ta` l-fond. Huwa kompla jghid illi fil-kawza l-ohra ta` zgumbrament, huwa ipprezenta l-kontijiet tal-Water Services Corporation li kienu f`isem zijuh Emanuel Muscat u anke hallas il-kontijiet.

Stqarr illi l-post mertu ta` din il-kawza ma jissemmiex fil-kawzi l-ohra li jikkoncernaw il-wirt. Il-post 7, Quarry Junction, huwa post distint mill-post in kwistjoni u jigi faccata tieghu. Qal illi ma jafx jekk fl-antik, il-post in kwistjoni kellux numru differenti min-numru 3. Pero` in segwitu kien mistoqsi kif fl-ewwel paragrafu tar-rikors guramentat huwa semma li l-fond in kwistjoni huwa enumerat 3 gia` 7, huwa spjega li dak in-numru gabu mill-indirizzi li kellu n-nannu Giovanni Muscat u mill-kontijiet tad-dawl u tal-ilma. Inoltre dan in-numru jirrizulta wkoll mit-testment tan-nannu u anke mill-kuntratti.

Nutar Remigio Zammit Pace ipprezenta kopja tat-testment ta` Francesco Muscat datat 22 ta` Dicembru 1975 fl-atti tan-Nutar George Cassar. Ipprezenta wkoll zewg testmenti ta` Manwel Muscat u ta` Vitor Muscat tad-9 ta` Dicembru 1992 fl-atti tieghu.

L-attrici pprezentat it-testment ta` Giovanni u Angela Muscat tas-17 ta` Jannar 1957 fl-atti tan-Nutar Nicola Said.

Il-konvenut Publius Farrugia xehed illi fil-post in kwistjoni, kien jghix zijuh Victor Muscat. Qabel dan kienu joqghodu n-nanna Angela Muscat, n-nannu Giovanni Muscat, iz-ziju Manwel Muscat u z-zija Guzeppa Muscat. Qabel marru joqghodu hemm kienu jghixu band`ohra. Il-post kien kamra bi gnejna mieghu. Kien hemm kamra ohra bil-pjanci li mbaghad twaqqghet u telghu zewgt ikmamar u garaxx minflok. Il-garage qieghed ghand huh il-konvenut Joseph Farrugia. Spjega li kien missieru li dahhal lin-nanniet fil-post u tah lilhom b`kera. Il-kera kienet tithallas min-nanna u wara miz-zijiet. Missieru u ommu kienu jircievu l-kera sakemm baqghu hajjin. Wara li mietet ommu, ma baqghetx tithallas kera. Wara li miet iz-ziju, ma thallsitx aktar kera. Ir-ricevuti tal-kera kienu jsiru mill-konvenut huh Mariano Farrugia. Iz-ziju tieghu Victor Muscat miet fl-1994 jew 1995.

Qal illi missier l-attur jigi hu ommu. Ghalhekk l-attur jigi kugin tieghu. Missier l-attur ma kienx jghix fil-post. Iz-zijiet li kienu joqghodu fil-post kienu lkoll guvintur. Hu u hutu l-konvenuti jhallsu cens tal-post lill-familja Briffa miz-Zurrieq. Fir-rigward ghall-wirt tas-sehem taz-zija Guzeppa Muscat hemm kawza pendenti. Il-fond in kwistjoni kien xtrah missieru. Ghalhekk il-fond kien parti mill-wirt ta` missieru. Qal li ma jiftakarx meta u minghand min missieru xtara l-post izda kien ihallas cens ta` €1.50 fis-sena lill-familja Briffa. Fil-post kienu joqghodu n-nanniet u z-zijiet, li jigu wkoll in-nanniet u z-zijiet ta` l-attur. Ma jiftakarx li qatt ircieva ittra minghand l-Av. Philip Sciberras ghan-nom ta` l-atturi. Lanqas ma rcieva karti mill-Qorti li l-attur kien qed jiddepozita xi flus il-Qorti. Missieru kien jismu Carmelo u ommu kienet Salvina xebba Muscat. Il-fond kien indikat fid-denunzja tas-successjoni ta` missieru. Ighid li lill-attur kien rah fil-fond meta kienu ghadhom hajjin iz-zijiet.

Kompla jghid illi Muscat kien offra li jaghtih lura c-cwievet tal-fond. Kienu ftehmu li ser jaghtih ic-cwievet tant li kien mar ma` Muscat ghand l-avukat ta` Muscat Tas-Sliema. Qallu li c-cwievet jaccettahom izda qabel irid

inehhi l-affarijiet li hemm. Qal li ma jafx jekk l-affarijiet ghadhomx hemm. Skont it-testment tan-nannu, dawk l-affarijiet kienu taz-zija Guzeppa. Huwa kien gie mwissi minn Mose Muscat li jigi hu l-attur sabiex l-affarijiet fil-post ma jintmessux ghaliex dawk l-affarijiet kienu ta` kulhadd.

Fil-**kontroezami**, stqarr illi l-kawza tirrigward l-fond 3, Triq il-Barrieri, Zurrieq. Dan il-fond ma ghandhux isem. Mistoqsi jekk l-indirizz li semma hu kienx hazing, u li l-indirizz it-tajjeb kien "An-re" Triq Gregorju Durante, Zurrieq, sostna li qatt ma semma b`dan l-ahhar indirizz. Sahaq illi fit-testment u fid-denunzja tan-nannu, il-post in kwistjoni mhuwiex indikat. Qal li ma jafx kif il-post gie ghand missieru. Huwa sostna li l-ktieb tal-kera kien ghand z-zijiet u qabel ghand in-nanniet. Spjega li wara li mietu n-nanniet, il-kera baqghet tithallas lilu minn Vitor Muscat. Qal li ma jafx jekk kienx hemm kuntratt tal-kera. Vitor ma kienx wiehed mis-sidien izda l-post kien mikri lilu. Qal li ma jafx li ghad-dawl u l-ilma, il-post huwa registrat fuq l-attrici. Muri l-ittra esebita bhala Dok FC1, huwa spjega li ma jafx li l-avukat tal-attur kien offra c-cwievet lil Constantino Muscat li jigi hu l-attur. Muri Dok FC2, fejn intalab li jgib prova dokumentarja dwar dan il-fond, ighid illi ma jafx jekk dik il-prova kenitx intbaghtet.

Fir-**riezami** qal illi n-nanna u z-zijiet kienu jhallsu xi Lm 9 kera fis-sena.

Michael Briffa xehed illi missier il-konvenuti kien ihallas cens perpetwu ta` lira u hames xelini lil missieru Antonio Briffa ghall-post 2 jew 4, Quarries Junction, Zurrieq. Dan ic-cens kien ilu jithallas ghand il-familja taghhom mill-1951. Beda jithallas minn dik is-sena ghax kien gej min-naha tal-antenati tan-naha ta` ommu Giuseppa xebba Zammit. Fl-1951 ommu wirtet ic-cens. Ghall-bidu c-cens beda jithallas minn missier il-konvenuti, Carmelo Farrugia, imbaghad beda jithallas minn ommhom, sakemm finalment beda jithallas minn Publius Farrugia. Dan talab li jifdi c-cens ; ghamlu karta u ffirmawha t-tnejn. Qal illi m`ghandux ricevuti tac-cens izda jaf li kien hemm ktieb fejn kien jinkiteb il-hlas tac-cens. In-numru tal-bieb tal-post x`aktarx huwa erbgha (4). Meta rega` xehed stqarr illi n-numru tal-post fis-snin hamsin kien tnejn (2). Qal illi ma kellux il-kuntratt ta` cens.

2) Dokumenti

Fil-kors tal-gbir tal-provi kienu prezentati serje ta` dokumenti :-

Dok A –
Testment ta` Emanuel Muscat tad-9 ta` Dicembru 1992 : atti Nutar Remigio Zammit Pace.

Dok B –
Testment ta` Giovanni Muscat u Angela nee` Vella tas-17 ta` Jannar 1957 : atti Nutar Nicola Said.

Dok C –
Estratt mir-Registru Elettorali tal-1957.

Dok D -
Testment ta` Vitor Muscat tad-9 ta` Dicembru 1992 : atti Nutar Dottor Remigio Zammit Pace.

Dok PF 1 –
Denunzja tas-successjoni ta` Carmelo Farrugia datata 27 ta` Marzu 1987 u denunzja addizzjonali tal-istess datata 18 ta` April 1988.

Dok E –
Arblu tar-razza ta` Giovanni u Angela konjugi Muscat.

Dok F –
Testment ta` Francis Muscat u Mary nee` Schembri tat-22 ta` Dicembru 1975 : atti Nutar George Cassar.

Dok RZP 1 –
Kopja dattilografata tat-testment Dok F.

Dok RZP2 –
Kopja awtentikata tat-testment Dok D.

Dok RZP3 –
Kopja awtentikata tat-testment Dok A.

Dok NM1 –
ausa mortis ta` Victor Muscat tal-5 ta` April 1995 : atti Nutar Dottor Remigio Zammit Pace.

Dok AM1 –
Kopja originali ta` testment Dok B.

Dok PF 1 -
Kopja ohra ta` Dok PF 1.

Dok PF 2 –
Cedola ta` depozitu bin-nru 2700/99.

Dok PF 3 -
Ittra legali datata 26 ta` Jannar 2000.

Dok PF 4 –
Ittra legali datata 25 ta` April 2002.

Dok PF 5 -
Kont tad-dawl u ilma datat 21 ta` Awissu 2007.

Dok PF 6 –
Ricevuti tal-hlasijiet tad-dwal u tal-ilma.

Dok PF 7 –
Denunzja tas-successjoni ta` Angela Muscat datata 21 ta` Gunju 1974.

Dok PF 8 –
Ir-relazzjoni tal-perit tekniku AIC Mario Cassar fil-kawza Citaz Nru 704/05 fl-ismijiet "**Nazzareno sive Reno Muscat et vs Costantino Muscat et**".

Dok PF 9 –
Kopja legali tac-cedola ta` depozitu Dok PF2.

Dok FC 1 –
Kopja ta` ittra datata 21 ta` Frar 2004.

Dok FC 2 –
Kopja ta` ittra datat 9 ta` Jannar 2007.

Dok FC3 –
Nota tal-atturi.

3) Ir-relazzjoni peritali

a) Konsiderazzjonijiet

Il-perit legali ghamlet dawn il-konsiderazzjonijiet :-

i) Din il-kawza mhijiex l-*actio rei vindicatoria* izda kawza fejn qed tintalab dikjarazzjoni li l-atturi ghandhom titolu ta` komproprjeta` tal-fond 3, gia 7, Quarry Junction, Zurrieq. Issostni dan billi tirreferi ghas-sentenza li tat il-Qorti tal-Appell (Sede Inferjuri) fit-23 ta` Jannar 2004 fil-kawza "**Degiorgio vs Bianchi pro et noe**".

ii) L-azzjoni kif promossa mill-atturi hija sostenibbli ladarba kif hemm iddikjarat fir-rikors guramentat, il-konvenuti qeghdin jitolbu l-izgumbrament tal-attur mill-istess fond.

iii) Il-fatt li kien hemm ammont ta` kera li kien depozitat fil-konfront ta` omm il-konvenuti mill-atturi m`ghandux ifisser illi l-atturi ma jistghux ikunu wkoll komproprjetarji ta` l-fond. L-espert taghmel riferenza ghall-Art 495 tal-Kap 16 kif ukoll ghal dak li jghid Laurent fil-"Principi di Diritto Civile" : Volum XXV : para 44 :

"Si e` domandato se l` affitto di un immobile indiviso puo esser concesso dai comproperietari ad uno di essi? La corte di Rennes ha deciso la quistione affermativamente. Vi e pero un motivo di dubbio. Il proprietario non puo prendere la cosa sua stessa in affitto; or ail comproprietario che prende in affitto e proprietario, per la sua quota, di ciascuna delle parti della cosa. Si risponde, e ci sembra che la risposta sia perentoria, che nulla impedisce ai comproprietari di trasferire a uno di essi il diritto che hanno di godere della cosa, la locazione rappresenta questo godimento, al quale l` affittuario non ha diritto che in virtu dell` affitto; esso non gode dunque, a titolo di affittuario, che della porzione dei suoi comproprietari, ed egli gode da parte sua come comproprietario. La situazione e singolare, poiche egli e nel tempo stesso affittuario e comproprietario della cosa che tiene in affitto. Secondo la sottilita del diritto, le sue qualita` in virtu della qali egali possiede sarebbe incompatibili, ma il nostro diritto tiene conto dell` utilita` pratica, piu che dei principi astratti; da questo punto di vista, la corte ha giudicato benissimo."

iv) **Dwar il-mertu tal-kawza**, tghid hekk :-

"Il-provi li gew pprezentati mill-atturi jikkonsistu f` numru ta` testmenti u denunzji. Jirrizulta mid-denunzja ta` Angela Muscat li hija n-nanna tal-atturi, illi d-dar tar-residenza taghha u tar-ragel taghha Giovanni Muscat kien proprju l-fond 3, Quarry Junction, Zurrieq. Skond it-testment unica charta ta` Giovanni u Angela Muscat, fl-atti tan-Nutar Nicola Said datat 17 ta` Jannar 1957 – Dok B - it-testaturi kienu nnominaw bhala eredi universali taghhom lit-tmien uliedhom ossia Carmelo, Francesco, Salvatore, Pietro, Salvina mart Carmelo Farrugia, Vittorio, Emmanuele u Giuseppa fi kwoti ndaqs bejniethom. Minn dawn l-eredi jirrizulta illi Francesco Muscat izzewweg lil Mary nee Schembri, li huma l-genituri tal-attur Nazzareno Muscat. Min-naha l-ohra jirrizulta li Salvina mart Carmelo Farrugia hija omm il-konvenuti Mario, Publius u Joseph. Ghalhekk minn dan it-testment jirrizulta li kull wiehed mill-ulied ta` Giovanni u Angela konjugi Muscat kellhom wiehed minn tmienja (1/8) sehem ta` din id-dar.

Emanuel Muscat, wiehed mit-tfal ta` Giovanni u Angela konjugi Muscat, permezz ta` testment fl-atti tan-Nutar Remigio Zammit Pace tad-9 ta` Dicembru 1992 – Dok A - kien nnomina bhala eredi tieghu lill-atturi. Illi ghalhekk is-sehem ta` din id-dar ta` Emanuel Muscat li kien guvni mar kollhu ghand l-atturi. Min-nota ezebita mill-atturi jirrizulta li Emmanuel Muscat miet fit-22 ta` Dicembru 1994.

Vittorio Muscat, iehor mit-tfal ta` Giovanni u Angela konjugi Muscat, permezz ta` testment fl-atti tan-Nutar Dottor Remigio Zammit Pace tad-9 ta` Dicembru 1992 – Dok D - kien ukoll innomina bhala eredi tieghu lill-atturi. Illi ghalhekk anke f` dan il-kaz is-sehem ta` din id-dar ta` Vittorio Muscat, li kien guvni, mar kollhu ghand l-atturi. Jirrizulta li Vittorio Muscat miet fit-28 ta` Ottubru 1994.

Il-gennituri tal-attur Nazzareno Muscat, Francis u Mary konjugi Muscat, permezz ta` testment fl-atti tan-Nutar Dottor George Cassar tat-22 ta` Dicembru 1975 – Dok RZP1 – kienu nnominaw bhala eredi universali taghhom lil hdax `l uliedhom, jigifieri Costantino, Giovanna mart Gaetano Mizzi, Emanuel, Joseph, Carmen, Doris mart Peter Camilleri, moses, Rosario, Charles, Nazzareno u Costanza mart Calcedonio Cassar. Missier l-attur miet fis-27 ta` April 1991, u ghalhekk l-attur flimkien ma` hutu ghandu sehem ta` dan il-fond in kwanut ghal wiehed minn tmienja u tmenin (1/88).

Giet ipprezentata wkoll id-denunzja ta` Carmelo Farrugia ir-ragel ta` Salvina Muscat, ossia l-gennituri tal-konvenuti, fejn jirrizulta li ma kien sar l-ebda testment.

Gew ipprezentati xi rcevuti ta` kontijiet tad-dawl u ilma li juru li f` dan il-fond kien jirrisjedi Emanuel Muscat li jigi z-ziju ta` l-atturi. Gie pprezentat ukoll r-registru elettorali tas-sena 1957 – Dok C – u minn dan jidher li fil-fond mertu tal-kawza jirrizulta li kienu jirrisjedu Angela u Gianni (li probabilment huwa Giovanni) konjugi Muscat, jigifieri n-nanniet tal-attur u t-tfal taghhom Emanuel, Giuseppe u Victor.

Waqt it-trattazzjoni tal-kawza, jidher li l-konvenuti kienu qed jallegaw illi dan il-fond 3 gia` 7, Quarry Junction Zurrieq huwa l-fond fejn kienu jirrisjedu l-gennituri taghhom Salvina u Carmelo Farrugia. Izda l-esponenti ma taqbilx ma` din l-allegazzjoni.

L-ewwel nett hemm ix-xhieda ta` Michael Briffa – meta gie mistoqsi n-numru tal-fond li ghalih missier il-konvenuti kien ihallas cens, jghid li dan kien jew numru 2 jew numru 4, Quarry Junction, Zurrieq. Jghid li missier il-konvenuti kien ihallas cens lil missieru Anthony Briffa.

It-tieni nett, mid-denunzja ta` Carmelo Farrugia, missier il-konvenuti – Dok PF1 – jidher li r-residenza taghhom kienet 5, Quarry Junction, Zurrieq. Imbaghad fid-denunzja hemm wkoll fil-lista ta` proprjeta` mmobbli l-fondi 4, Quarry Junction, Zurrieq u 5, Quarry Junction, Zurrieq.

It-tielet nett, jekk issir referenza ghar-registru elettorali li gie ezebit mill-atturi – Dok C – jidher illi Carmelo u Salvina konjugi Farrugia, genituri tal-konvenuti, kienu jirrisjedu fil-fond 4, Quarry Junction, Zurrieq.

Dak li xehed l-attur huwa korroborat mid-dokumenti li gew ezebiti. Min-naha l-ohra meta fix-xhieda tieghu l-konvenut Publius Farrugia qal illi missieru Carmelo Farrugia, kien xtara l-fond mertu ta` din il-kawza, dan ma gie ssoportat mill-ebda dokument. Minbarra dan anke meta jixhed li dan il-fond huwa msemmi fid-denunzja ta` missieru dan mhuwiex minnu ghaliex fid-denunzja ta` Carmelo Farrugia, ezebit bhala Dok PF1, il-fondi li huma msemmija huma numru 4, Quarry Junction Zurrieq u numru 5, Quarry Junction Zurrieq. Ghalhekk, l-fond numru 3 gia numru 7, mhuwiex imsemmi.

Ghalhekk minn dan kollhu, l-esponenti tasal ghal konkluzjoni illi l-fond mertu ta` din il-kawza, jigifieri 3 gia 7, Quarry Junction, Zurrieq, huwa fond li kien d-dar ta` abitazzjoni tan-nanniet tal-attur jigifieri ta` Giovanni u Angela konjugi Muscat u li dan mbaghad ntwiret mit-tfal taghhom u mit-tfal tat-tfal. Minn dak li gie pprezentat jirrizulta li l-attur Nazzareno Muscat wahdu ghandu wiehed minn tmienja u tmenin (1/88) li wiret meta miet missieru Francis Muscat u l-atturi flimkien ghandhom sehem ta` wiehed minn sittax (1/16) ta` dan l-fond, li huma wirtu minghand manwel Muscat u Vittorio Muscat. L-esponenti waslet ghal din l-konkluzjoni fuq l-provi li gew ezebiti. Jista` jkun hemm l-possibilita li l-atturi ghandhom iktar ishma minn dan l-fond u dan bhala konsegwenza li bil-mewt ta` wiehed minn zijuhom u zijiethom setghu wirtu sehem iehor minn din l-proprjeta. Izda l-esponenti ma setghetx taccerta ruhha minn dan l-fatt stante illi bhala testmenti gew ezebiti dawk ta` Giovanni u Angela konjugi Muscat, ta` Francis Muscat, ta` Emmanuel Muscat u ta` Vitor Muscat. Ma saritx il-prova, bhal testmenti jew certifikati tal-mewt, tat-tfal l-ohra ta` Giovanni u Angela konjugi Muscat.

*Kif intqal aktar `l fuq rrrizulta wkoll li dan l-fond **mhuwiex** l-istess fond fejn kienu jghixu l-genituri tal-konvenuti li kien 4 jew 5, Quarry Junction, Zurrieq."*

v) Ittrattat l-**ghaxar eccezzjoni** tal-konvenuti. Issostni li l-azzjoni tal-atturi hija preskritta skont l-Art 859 u 845 tal-Kodici Civili. Irreferiet ghad-disposizzjonijiet u ghall-gurisprudenza tal-qrati taghna fosthom : PA : 7 ta` Ottubru 2005 : "**Anthony Xuereb vs Vincent Xuereb et**" ; PA : 23 ta` Gunju 2005 : "**Ignazia Debattista vs Joseph Attard et**" ; PA : 5 ta` Dicembru 2003 : "**Joe D`Amico et vs David D`Amico et**".

Tghid hekk :-

"A bazi ta` dawn l-principji u b`referenza ghal Artikolu 845, kif inghad dan huwa perijodu ta` preskrizzjoni akkwizittiva. L-iskop ta` dan l-Artikolu huwa sabiex iwaqqaf dawk l-kawzi ta` wirt jew ta` sehem minn wirt fil-konfront ta` persuna li ghal zmien ghaxar snin tkun zammet bhala sid il-gid tal-wirt f`idejha. Ghalhekk persuna li ma zzommx assi jew l-wirt bhala taghha, ma tistax tressaq favuriha l-preskrizzjoni tal-ghaxar snin tal-petitio hereditatis.

B`applikazzjoni ta` dan kollhu ghal din l-kawza, l-konvenut kellhu jipprova li kellhu pussess ta` dan l-fond ghal ghaxar snin. Ma jirrizulta minn imkien illi l-konvenuti huma fil-pussess ta` dan l-fond. Ma` hemm l`ebda prova li tista tissostanzja l-pussess necessarju sabiex tirnexxi din l-preskrizzjoni u ghalhekk skond l-esponenti l-preskrizzjoni ai termini tal-Artikolu 845 ma gietx ippruvata.

Dan kollu japplika wkoll ghal dak li ghandu x`jaqsam mal-preskrizzjoni trentennali ai termini tal-Artikolu 859 tal-Kodici Civili. Il-pussess huwa l-bazi ta` din l-preskrizzjoni u f`din il-kawza l-konvenuti ma rnexxilhomx jippruvaw illi huma ilhom fil-pussess ghal dawn l-ahhar tletin sena. Bhala fatt dak li gie ppruvat huwa illi l-ġenituri tal-konvenuti kienu jghixu fil-fondi 4 u/jew 5, Quarry Junction, Zurrieq, izda mhux fil-fond 3 gia numru 7, Quarry Junction, Zurrieq. Illi ghalhekk skond l-esponenti anke din l-preskrizzjoni ai termini tal-Artikolu 859, ma tistax tigi accettata."

vi) Ittrattat il-**hdax l-eccezzjoni** tal-konvenuti fejn dawn sostnew illi l-proprjeta kienet ilha fil-pussess tal-familja Farrugia u cioe tan-nanniet paterni tal-konvenuti ghal aktar minn tletin sena ; il-preskrizzjoni applikabbli kienet dik tal-Art 2143 tal-Kap 16. Tirreferi ghas-sentenzi : PA : 14 ta` Gunju 2013 : "**Mary Spiteri et vs Carmel Cortis et**" ; u PA : 27 ta` Frar 2003 : "**Anna Cassar vs Carmela Stafrace**". Tghid hekk :-

"Preliminarjament l-esponenti tinnota li kontrarjament ghal dak li gie ddikjarat f`din l-eccezzjoni, l-fond 3 gia 7, Quarry Junction, Zurrieq, kienet r-residenza ta` Giovanni u Angela konjugi Muscat, li kienu l-genituri ta` omm l-konvenuti Salvina. Illi ghalhekk certament kienu n-nanniet materni u mhux paterni li kienu jirrisjedu f`dan il-fond u ghalhekk kellhom l-pussess.

Kif l-esponenti kkonsiderat aktar `l fuq lanqas biss gie ppruvat li kien hemm pussess ta` ghaxar snin, u ghalhekk certament ma giex ppruvat li kien hemm pussess legittimu, esklussiv u assolut ta` aktar minn tletin sena."

vii) Qieset it-**<u>tieni talba attrici</u>**. Skont il-perit legali, il-fatt illi dikjarat li l-atturi huma koproprjetarji tal-post ma jfissirx li bilfors u bhala konsegwenza ma jistghux jigu zgumbrati mill-fond. Fil-kawza l-Qorti ma kenitx mitluba sabiex tikkonsidra provi jew fatti dwar l-izgumbrament tal-atturi mill-fond de quo, izda kellha tqis jekk l-atturi humiex ko-proprjetarji jew le. Kif jidher mid-disposizzjonijiet li jirregolaw il-kera fil-Kap 16 il-fatt li inkwilin huwa wkoll ko-proprjetarju ma jfissirx li ma jistax jigi zgumbrat. Apparti dan kellu jitqies illi pendenti quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) kien hem mil-kawza "**<u>Mikielang Farrugia et vs Nazzareno Muscat et</u>**" fejn kien rikjest l-izgumbrament tal-atturi mill-fond ; ghalhekk l-espert dehrilha li m`ghandhiex tidhol fil-mertu tal-izgumbrament.

viii) **<u>Il-konkluzjonijiet</u>** peritali kienu :-

a) Illi kellhom jigu respinti l-ghaxar eccezzjoni u l-hlax l-eccezzjoni.

b) Illi kellha tkun milqugha l-ewwel talba waqt li t-tieni talba kellha tibqa` mpregudikata in vista tal-pendenza tal-kawza fuq riferita.

ix) Saret **<u>eskussjoni</u>**. Il-perit xehdet illi in vista tal-fatt illi l-azzjoni ma kenitx dik ta` rivendika, allura l-grad tal-prova ma kellux ikun dak rikjest fil-kaz tal-actio reivindicatoria. Tghid illi li l-fond mertu tal-kawza kien id-dar taz-zwieg tan-nanniet tal-attur, u li din imbaghad kienet tifforma parti mill-assi ereditarji taghhom. Mistoqsija kif ikkonkludiet illi l-fond in kwistjoni huwa l-post 3 gia` 7, fissret illi dak il-fatt kien irrizulta mill-kontroezami tal-konvenut Publius Farrugia fis-seduta tal-10 ta` Dicembru 2014 ; u mid-dokumenti Dok PF 2, Dok PF 3, Dok PF 4, Dok PF5 u Dok PF 7. Abbazi tal-provi rrizulta li l-genituri tal-konvenut kienu jghixu fil-fond 4 mhux fil-fond 3 gia 7. Mir-registru elettorali Dok C hareg illi kienu residenti fil-post 4, Quarry Junction, Zurrieq. Il-konkluzjonijiet taghha kienu fondati fuq il-provi akkwiziti.

III. <u>Konsiderazzjonijiet tal-Qorti</u>

1) <u>In-natura tal-azzjoni attrici</u>

Il-perit legali teskludi illi dik attrici hija l-azzjoni ta` rivendika.

Din il-Qorti tikkondividi l-fehma taghha peress illi dak li qed jintalab li tigi nvestigata hija l-allegazzjoni li l-proprjeta` hija proprjeta` komuni bejn il-kontendenti.

Il-Qorti taghmel riferenza ghas-sentenza li tat fit-22 ta` Marzu 2016 fil-kawza "**Michael Angelo Fenech vs John Licari et**" (Citaz. Nru. 864(2001 JZM) fejn qalet hekk :-

Din il-Qorti tikkontesta kemm l-azzjoni tal-lum taqa` fil-parametri ta` l-azzjoni ta` rivendika.

Fis-sentenza ta` din il-Qorti tal-24 ta` Ottubru 2011 fil-kawza ***"Emanuel Micallef et v. Carmelo Farrugia et"*** *saret analizi tar-rekwiziti ta` l-azzjoni ta` rivendika :-*

"Fis-sentenza taghha tal-14 ta` Dicembru 1951 fil-kawza ***"Copperstone vs Grech et"****, din il-Qorti presjeduta mill-Onor. Imhallef Joseph Caruana Colombo identifikat ir-rekwiziti tal-actio reivendicatoria –*

L-estremi ta` l-azzjoni rivendikatorja huma :

1) li l-attur rivendikant jipprova li ghandu d-dominju fuq il-haga lihuwa jrid jirrivendika u li kien akkwista dak id-dominju legittimament ;

2) ***li l-konvenut ikun jippossjedi l-haga.****" (enfazi u sottolinear ta` din il-Qorti)*

Fl-istess sens ippronunzjat ruhha din il-Qorti fis-sentenza li tat fit-12 ta` Dicembru 2011 fil-kawza ***"Emanuel Farrugia et v. Mary Doris Veneziani et"*** *meta qalet :*

"Dik attrici mhijiex l-actio reivendicatoria.

Fis-sentenza taghha tad-9 ta` Marzu 2011 fil-kawza* ***"Xuereb et vs Aquilina et"*** *din il-Qorti diversament presjeduta (PA/JRM) dwar l-azzjoni ta` rivendika qalet hekk –

L-azzjoni li biha l-parti attrici titlob li dikjarata sid il-gid immobbli li jkun jinsab f`idejn il-parti mharrka, bil-hsieb li tiehdu lura f`idejha minghand min ikun fil-pussess u fl-istat li jkun jinsab fih dak il-gid fil-waqt tas-sentenza …

Fil-fehma ta` din il-Qorti, fil-kawza tal-lum, hemm nieqes it-tieni element tal-actio reivindicatoria u cioe` li lkonvenut ikun jippossjedi l-haga

*(ara s-sentenza ta` din il-Qorti [Onor. Imhallef Joseph Caruana Colombo] tal-14 ta` Dicembru 1951 fil-kawza **"Copperstone vs Grech et"**.*

Fil-kaz tal-lum jidher illi l-pussess ta` l-post in kwistjoni jinsab ghand l-atturi peress li c-cwievet ghadhom fil-pussess taghhom u li l-problema li tat lok ghal din il-kawza hija proprju ghaliex il-konvenuti jridu jizgumbraw lill-atturi mll-post u propju ghax hekk iridu mexxew b`kawza ta` zgumbrament Nru 149/2000 VG (li ghaliha saret riferenza fit-tieni eccezzjoni).

Sabiex tkun determinata n-natura tal-azzjoni, trid issir riferenza ghat-talbiet.

Fis-sentenza li tat fid-9 ta` Novembru 2012 fil-kawza "**Joseph Zammit et vs Peter Paul Vella**", il-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex) Sezzjoni ta` Gurisdizzjoni Superjuri (**JD**) qalet hekk :-

*Hekk kif inghad fis-sentenza **Godwin Azzopardi vs Paul Azzopardi** (Prim`Awla tal-Qorti Civili deciza mill-Imhallef Philip Sciberras deciza fil-31 ta` Jannar 2003) :*

"Huwa principju generali bil-wisq notorju illi n-natura u l-indoli ta` lazzjoni ghandhom jigu dezunti mit-termini ta` l-att li bih jinbdew il-proceduri.

Il-`kawza` ta` domanda hija r-raguni guridika taghha, ossija lfundamentum agenda taghha (Vol. XI p 401). Din il-kawza, li hija l-origini tad-domanda, tiddistingwi ruhha mill-oggett tac-citazzjoni, li huwa "cio` che e` attualmente domandato" (Vol. X p 926)".

*Illi hekk kif gie ritenut fis-sentenza fl-ismijiet **Manuel Schembri vs France Cutajar** (Cit Nru: 479/95RCP deciza fit-30 ta` Jannar, 2001) huwa principju stabbilit illi it-tifsir car u sewwa tal-oggett tal-kawza u tat-talbiet skond id-disposizzjonijiet tal-artikolu 156 tal-Kap 12 ghandhom jirrizultaw mill-istess att tac-citazzjoni nnifsu u mhux minn "xi kjarifika li tista` issir dwarhom matul it-trattazzjoni" (**Raymond Bezzina vs Anthony Galea** deciza mill-Qorti ta` l-Appell fit-30 ta` Marzu 1998).*

Dik il-Qorti kompliet :

"Illi dan l-ezercizzju ghandu wkoll jigi ezaminat fid-dawl tal-massima ormai llum addottata mill-Qrati taghna illi "il-formalizmu ezegerat ukoll ilu

*hafna li gie mnaqqas u limitat li bir-ragun, il-ligi qed tkun aktar u aktar inklinata li tkompli tillimita l-formalizmu u n-nullitajiet tal-forom li jnutruh ("**Charles Fino vs Alfred Fabbri noe**" - A.C. 28 ta` Frar 1997; "**Guillaumier Industries Limited vs Reginald Fava et**" - P.A. (R.C.P.) 28 ta` Ottubru 1998; "**Sav. Falzon vs Chairman tal-Awtorita` tal-Ippjanar**" - A.C. 31 ta` Mejju 1996).*

*Illi f`dan il-kuntest huwa sintomatiku li a bazi ta` dak li ntqal fis-sentenza "**Michael Attard nomine vs Raymond Galea**" (A.C. 12 ta` Mejju 1998) dwar kawzali distinti minn xulxin, u applikati dawn il-principji ghall-kaz de quo, l-attur m`ghandux l-ewwel fil-premessi jitkellem dwar titolu u pussess, u mbaghad fit-talbiet jghaqqad kollox flimkien, b`mod li f`din l-azzjoni sar kollox neboluz jekk l-azzjoni hija ibbazata fuq titolu jew biss fuq pussess jew detenzjoni."*

Ta` l-istess portata kienet is-sentenza tal-Qorti tal-Magistrati (Malta) tal-4 ta` Gunju 2014 fil-kawza "**Joseph Demicoli v. Fix Limited**" fejn hemm ukoll kien rilevat illi n-natura u l-indoli ta` l-azzjoni ghandhom jigu dezunti mit-termini ta` l-att li bih jinbdew il-proceduri :

Il-Qorti ittenni illi sabiex tigi ffissata n-natura vera ta` l-azzjoni li tigi ezercitata, wiehed irid ihares lejn il-kliem, kemm lejn dak li sostanzjalment ikun gie mitlub fic-citazzjoni, jigifieri l-fondament u l-oggett tal-pretensjoni fiha dedotta.

Min-natura taghha, id-domanda tal-atturi hija ta` indole petitorja. Dan premess ghandu jinghad illi din tal-lum mhijiex azzjoni ta` rivendika ghaliex l-atturi ghandhom il-pussess. Propju ghaliex din il-Qorti mhijiex qeghda tqis din tal-lum bhala azzjoni ta rivendika, allura l-piz tal-prova, ghalkemm jibqa` jinkombi lill-atturi, huwa dak tal-prova fuq bilanc ta` probabilitajiet.

Fis-sentenza li tat fil-kawza "**Emanuel Micallef et vs Carmelo Farrugia et**" (op. cit.) din il-Qorti qalet hekk dwar il-kwalita` tal-prova :-

*... Ghalhekk meta f`kawza ta` din ix-xorta gudikant jigi biex iqis il-kumpless tal-provi li jitressqu ghall-konsiderazzjoni u gudizzju tieghu, il-kriterju rilevanti mhuwiex jekk assolutament jemminx dak li jkun gie spjegat lilu, izda jekk dawk l-ispjegazzjonijiet humiex verosmili fic-cirkostanzi svarjati tal-hajja ("**Borg vs Bartolo**" – Appell Inferjuri – 25 ta` Gunju 1980).Hekk meqjusa dawk il-provi, il-grad rikjest fil-kamp civili huwa dak li*

*bizzejjed li jkun inissel certezza morali fil-mohh tal-gudikant li tkun indotta minn preponderanza ta` provi fuq bilanc ta` probabilitajiet (****“Caruana vs Laurenti”**** – Prim`Awla tal-Qorti Civili – 8 ta` April 1994 ; ****“Borg vs Manager ta` l-Intrapriza tal-Halib”**** – Prim`Awla tal-Qorti Civili – 17 ta` Lulju 1981; ****“Vassallo vs Pace”**** – Vol.LXX.II.144 u ****“Zammit vs Petrococchino”**** – Appell Kummercjali – 25 ta` Frar 1952).*

2) L-apprezzament tal-provi

L-atturi ressqu d-denunzja tas-successjoni ta` Angela Muscat li tigi n-nanna paterna ta` l-attur. Fil-parti ta` quddiem ta` din id-denunzja, jidher li l-indirizz ta` Angela Muscat huwa l-fond 3, Quarry Junction, Zurrieq. Kien esebit it-testment *unica charta* ta` bejn l-istess Angela Muscat u zewgha Giovanni Muscat tas-17 ta` Jannar 1957 fl-atti tan-Nutar Nicola Said. Minn dan jirrizulta li t-testaturi hallew lit-tmien uliedhom bhala eredi universali taghhom. It-tmien ulied huma Carmelo, Francesco, Salvatore, Pietro, Salvina Farrugia, Vittorio, Emmanuele u Giuseppa. Per konsegwenza kemm l-atturi kif ukoll l-espert ikkonkludew li skont dan it-testment kull wiehed mill-ulied ta` Giovanna u Angela konjugi Muscat kellhom 1/8 sehem tad-dar.

L-atturi pprezentaw it-testment ta` Emanuel Muscat tad-9 ta` Dicembru 1992 fl-atti tan-Nutar Remigio Zammit Pace fejn l-atturi kienu nominati bhala eredi universali tieghu. Ipprezentaw it-testment ta` Vittorio Muscat li sar fl-istess data fl-atti ta` l-istess nutar fejn l-atturi wkoll gew nominati bhala eredi universali. Ipprezentaw inoltre it-testment tal-genituri tal-attur tat-22 ta` Dicembru 1975 fl-atti tan-Nutar George Cassar mnejn jirrizulta li l-hdax-il wild taghhom, inkluz l-attur, kienu nominati bhala eredi universali taghhom.

L-atturi pprezentaw kopja ta` xi rcevuti ta` kontijiet tad-dawl u ilma datati 23 ta` Mejju 2007, 21 ta` Awissu 2007 u 9 ta` Lulju 2008 li juru li fil-fond indikat bin-nru 7, Trejqet il-Barrieri, Zurrieq, kien jirrisjedi Emanuel Muscat li jigi z-ziju tal-atturi.

Ipprezentaw estratt mir-registru elettorali tal-1957 mnejn jirrizulta li fil-fond nru 3, Trejqet il-Barrieri, Zurrieq, kienu jirrisjedu n-nanniet paterni ta` l-attur flimkien maz-zijiet ta` l-attur ossija Emanuel, Giuseppa u Vitor u dan fin-numru 3, Junction Street.

Wara ezami ta` dawn id-dokumenti, u x-xiehda tal-attur li tissostanza l-istess dokumenti, l-espert waslet ghall-konkluzzjoni illi l-fond mertu tal-kawza huwa l-fond li kien id-dar ta` abitazzjoni tan-nanniet paterni ta` l-attur u li dan imbaghad intiret mit-tfal taghhom. Per konsegwenza, l-espert ikkonkludiet l-attur ghandu 1/88 li wiret minghand missieru mentri l-atturi flimkien ghandhom sehem ta` 1/16 ta` l-fond li wirtu minghand Manwel u Vittorio Muscat. Tghid illi jista` jkun li l-atturi ghandhom aktar ishma izda peress li ma tressqux testmenti u certifikati tal-mewt tat-tfal l-ohra ta` Giovanni u Angela konjugi Muscat ma setax jigi stabbilit b`certezza s-sehem ezatt li l-atturi ghandhom minn din il-proprjeta`.

Din il-Qorti ghamlet ezami akkurat tad-dokumenti izda ma tarax li gie ppruvat b`xi mod it-titolu li allegatament Giovanni u Angela konjugi Muscat kellhom fuq dan il-post li jidher li gie ndikat bin-nru 3 fl-1957 u anke fiz-zmien tad-denunzja tas-successjoni ta` Angela Muscat u bin-nru 7 fi snin aktar ricenti (ara r-ricevuti tal-kontijiet tad-dawl u tal-ilma). Dan qed jinghad peress li ghalkemm huwa minnu li fid-denunzja tas-successjoni ta` Angela Muscat fil-parti ta` quddiem hemm imnizzel li l-indirizz taghha kien dak bin-nru 3, Quarry Junction, Zurrieq, li jidher li huwa l-fond in kwistjoni, dan ma jfissirx b`daqshekk dan il-post kien proprjeta` taghha u ta` zewgha. Infatti l-post ma kienx indikat fil-parti sostantiva tad-denunzja bhala wiehed mill-assi immobbli taghha. F`dik il-parti, gew elenkati proprjetajiet ohrajn izda mhux dak in kwistjoni.

Il-fatt li rrizulta mir-registru elettorali li l-konjugi Muscat u whud minn uliedhom kienu jghixu f`dan il-fond u li l-meter tad-dawl u l-ilma (tal-fond addirittura mnizzel bin-nru 7 fis-snin 2007 u 2008) kien jghajjat lil Emanuel Muscat bl-ebda mod ma jfisser b`daqshekk li l-fond kien proprjeta` tal-konjugi Muscat. Mit-testmenti li gew ezebiti, imkien ma jirrizulta specifikat dan il-post partikolari, u ghalhekk dan lanqas ma jghin lit-tezi ta` l-atturi. Ghal kuntrarju, fit-testmenti rispettivi taz-zijiet ta` l-attur Emanuel u Vittorio Muscat kien specifikat li inkluz fil-wirt hemm is-sehem tar-razzett b`gardina mieghu li jinsab fi Triq tal-Macina, Zurrieq, (li huwa proprejta ohra li ma ghandhiex x`taqsam ma` dik in ezami hekk kif ikkonferma l-istess attur fix-xiehda tieghu), izda ma giex specifikat ukoll li hemm inkluz ukoll is-sehem minn dan il-post mertu tal-kawza. Inoltre l-Qorti tosserva wkoll li fit-testment tal-konjugi Giovanni u Angela Muscat thalla bi prelegat lill-guvintur u xebbiet uliedhom dan ir-razzett b`gjardina mieghu fi Triq tal-Macina, Zurrieq, kif ukoll il-flus kollha li kienu jinsabu fid-dar ta` abitazzjoni taghhom. Sinjifikattiv ferm huwa li d-dar ta` abitazzjoni tat-testaturi konjugi Muscat, li jidher li kienet dik enumerata bin-nru 3, ma thalliet lil hadd u ma

ssemmietx. Kulma ssemma fit-testment kien dak li kien hemm go fiha biss. Ma jidhirx illi qieset l-espert illi anke fid-dikjarazzjoni *causa mortis* ta` Victor Muscat li ghamlu l-istess atturi fil-5 ta` April 1995 fl-atti tan-nutar Dottor Remigio Zammit Pace (fol 147) l-allegat sehem ta` Victor Muscat lanqas ma ssemma.

Ghandu piz il-fatt illi hemm qbil li sa certu zmien dan il-fond kien mikri lil Giovanni u Angela konjugi Muscat u baqa` hekk mikri liz-zewgt uliedhom guvintur u lix-xebba li kien ghad baqa` jghixu maghhom. Dan jirrizulta kemm mix-xiehda tal-konvenut Publius Farrugia kif ukoll jidher li huwa ammess ukoll mill-atturi. Tant hu hekk illi l-atturi pprezentaw cedola ta` depozitu f`Dicembru 1999 fejn ikkonfermaw li l-post mertu tal-kawza jinsab ghandhom taht titolu ta` kera ammontanti ghal Lm 9 fis-sena (fol 177) minghajr m` semmew xejn dwar xi allegat titolu ta` koproprjeta`. Jidher ukoll li ntbaghtu ittri legali fis-26 ta` Jannar 2000 (fol 156) u fil-25 ta` April 2002 (fol 157), fejn giet offruta lura c-cavetta ta` l-post in kwistjoni izda gie sottolinjat li kien hemm l-mobbli go fih li kienu mhollija lix-xebba Giuseppa Muscat ai termini tal-hames artikolu tat-testment tal-konjugi Giovanni u Angela Muscat tas-17 ta` Jannar 1957 a fol 150 et seq. Irrizulta wkoll illi intbaghtet ittra ghan-nom ta` l-attur lil huh Costantino Muscat (fol 181) fejn Nazzareno Muscat gharraf lil huh li kien ser jirritorna c-cwievet tal-fond 3, Quarries Junction, Zurrieq lill-proprjetarji u li dan kellu jattendi biex jinqasmu l-mobbli li kien hemm fil-post halli l-post jinghata lura battal.

Saret ukoll riferenza ghall-kawza quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) fl-ismijiet "Mikiel Ang Farrugia et vs Nazzareno Muscat et" (149/2000 VG) hekk kif jirrizulta mit-tieni eccezzjoni tal-kawza, liema kawza ghadha pendenti, fejn l-atturi tal-lum allegaw li ghandhom titolu ta` kera. Izda jidher li imbaghad ftit qabel ma giet ipprezentata l-kawza odjerna, l-atturi tal-lum sabu li l-post kien proprjeta` ta` Angela u Giovanni Muscat, bil-konsegwenza li tqajjmet eccezzjoni ulterjuri fil-kawza, u l-kawza bin-nru 149/2000 VG waqfet biex tistenna l-ezitu ta` l-kawza tal-lum.

Kien ipprezentat ir-rapport tal-perit tekniku fil-kawza bin-nru 704/2005 fl-ismijiet "Nazzareno sive Reno Muscat et vs Costantino Muscat et" mnejn jirrizulta illi f`din il-kawza ta` divizjoni ta` l-assi ta` Angela u Giovanni Muscat kienu ndentifikati erba` assi immobbli appartenenti lil wirt mertu ta` dik il-vertenza, liema assi ma kinux jinkludu dan il-post in kwistjoni. Jirrizulta li dik il-kawza kienet ceduta fit-30 ta` Novembru 2009.

Rinfaccjati bil-fatt li dan il-post qatt ma jirrizulta ndikat bhala proprjeta` tal-konjugi Angela u Giovanni Muscat, l-atturi sostnew li kien biss ftit qabel ma` pprezentaw din il-kawza odjerna illi saru jafu li dan il-post kien proprjeta` tan-nanniet paterni ta` l-attur. Jidher ghalhekk li minghajr ma taw l-ebda raguni kif skoprew li Angela u Giovanni Muscat kienu proprjetarji ta` dan il-fond in kwistjoni, l-atturi bdew jinsistu mhux biss li huma ghandhom dritt ta` kera ghall-post izda anke dritt ta` koproprjeta` bil-konsegwenza li bdew jinsistu li issa b`tali dritt ta` koproprjeta` certament ma jistghux jigu zgumbrati minn dan il-post.

Din il-Qorti forsi kienet tasal biex taccetta l-verzjoni moghtija mill-atturi li saru jafu b`dan il-punt tant vitali u essenzjali fi stadju hekk tardiv, li kieku l-atturi ma kinux jafu bl-ezistenza ta` l-post. Li kieku l-fond ma kienx fond maghruf minnhom, forsi l-verzjoni ta` l-atturi kienet tkun aktar verosimili. Izda f` dan il-kaz, din id-dar kienet dejjem ben nota lill-atturi. Kienet tintuza bhala dar ta` abitazzjoni tan-nanniet paterni ta` l-attur u baqghet fil-pussess ta` l-atturi wara l-mewt taz-zijiet ta` l-attur, tant li zammew ic-cwievet fil-pussess taghhom. L-atturi ma ressqux xi kuntratt jew xi dokument li b` xi mod jikkostitwixxi prova dwar dan l-allegat titolu ta` proprjeta` da parti tan-nanniet paterni ta` l-attur. Ghal din il-Qorti din l-allegata skoperta tat-titolu tal-proprjeta` tan-nanniet paterni ta` l-attur fir-rigward ta` dan il-fond ma hija xejn hlief mezz li holqu jew hargu bih l-atturi sabiex b`xi mod jevitaw li jigu zgumbrati minn dan il-fond li sa issa ghad ghandhom il-pussess tieghu.

Din il-Qorti bl-aktar mod car u inekwivoku tghid illi assolutament mhijiex taqbel mal-fehma tal-perit legali illi saret il-prova li l-fond de quo kien proprjeta` tan-nanniet paterni ta` l-attur. Ghal kuntrarju dak kollu ezebit proprju jipponta lejn provi determinanti u konklussivi li l-konjugi Angela u Giovanni Muscat kienu biss inkwilini ta` l-post, hekk kif kienu wkoll iz-zewg subien guvintur taghhom Emanuel u Vittorio u binthom ix-xebba Giuseppa. Huwa minnu dak sottomess mill-perit legali li l-fatt li l-ezistenza ta` lokazzjoni ma jfissirx li l-inkwilin ma jistax ikun ukoll koproprjetarju, izda sabiex tigi stabbilita` l-koproprjeta`, jinhtieg li titressaq prova dwar minn fejn jemergi dan id-dritt, prova li l-atturi ma gabux.

Din il-Qorti ghalhekk ma tarax li saret prova ta` l-allegat titolu ta` koproprjeta` li qed jippretendu l-atturi.

3) <u>L-ghaxar eccezzjoni :</u>

i) Il-preskrizzjoni skont l-Art 845 tal-Kap 16

Il-konvenuti taw l-eccezzjoni illi l-azzjoni attrici hija preskritta skont l-Art 845 tal-Kap 16 li jaqra :-

L-azzjoni biex jintalab wirt, jew legat, jew is-sehem rizervat, sew fis-successjonijiet b`testment kemm ukoll f`dawk ab intestato tispicca bl-eghluq ta` ghaxar snin millftuh tas-successjoni.

Fil-kawza "**Rosita Curmi vs Salvina Grima et**" li kienet deciza mill-Qorti tal-Magistrati (Ghawdex) Gurisdizzjoni Superjuri fit-30 ta` Lulju 2010 u kkonfermata b`sentenza tal-Qorti tal-Appell tat-28 ta` Marzu 2014, inghad illi eccezzjoni ta` din ix-xorta tista` tigi sollevata biss f`kawza fejn ikun qieghed jintalab wirt, jew legat jew sehem rizervat, u sabiex tirnexxi trid tinghata prova li l-wirt in ezami kien qieghed fil-pussess esklussiv tal-konvenuti li taw l-eccezzjoni.

Kien rilevat illi :-

Il-preskrizzjoni kontemplata flArtikolu 845 tal-Kodici Civili hi ta` natura akkwizittiva. Fil-kawza **Josephine Borg et vs Joseph Bianco** deciza fis- 27 ta` Gunju 2008 mill-Qorti ta` l-Appell rega` gie konfermat:-

*"Iz-zmien mahsub fl-Artikolu 845 gie mfisser bhala wiehed preskrittiv u mhux ta` dekadenza, u ghandu miz-zmien ta` preskrizzjoni akkwizittiva ("**Borg v. Zammit**", deciza minn din il-Qorti fit-28 ta` Marzu, 1955).*

Dan l-artikolu gie spjegat fis-sens li barra mill-element taz-zmien, hemm bzonn li jigi ppruvat anke l-element attiv tal-pussess. Dan il-pussess irid ikun mhux semplicement kazwali, izda jrid ikun il-pussess formali, jigifieri li jiggenera u jikkostitwixxi d-dritt tal-proprjeta`. Konsegwentement dak il-pussess ghandu jkun reali u mhux bizzejjed il-pussess di diritto (**Camilleri v. Camilleri**, deciza minn din il-Qorti fl-14 ta` Novembru, 2000)."

Fis-sentenza ta` din il-Qorti (**PA/LFS**) tal-14 ta` Jannar, 2014 fil-kawza "**John Ellul vs Maria Parnis et**" kien ritenut illi :-

*Ir-rikorrent jikkontendi li z-zmien in kwistjoni mhuwiex zmien ta` dekadenza izda ta` preskrizzjoni normali. Din il-Qorti kif presjeduta fil-kawza fl-ismijiet **Edith Galea et vs Joseph Degiorgio et** (Citazz. Nru. 1758/01FS) deciza fit-18 ta` Mejju, 2005 kienet irreferiet ghas-sentenza fl-ismijiet **Stella Briffa et vs Caterina Scicluna et** deciza mill-Qorti ta` l-Appell fid-29 ta` Jannar 1954, fejn inghad illi :*

"Il-preskrizzjoni decennali li tolqot l-azzjoni maghrufa bhala "petitio hereditatis" biex jintalab wirt jew legat, jew sehem tal-beni li l-ligi taghti lit-tfal jew lill-konjugi, tant fis-successjoni testata, kemm f`dik intestata hija preskrizzjoni akkwizittiva .... Ghaldaqstant, barra mill-element passiv taz-zmien, hemm bzonn li jigi ppruvat ukoll l-element attiv tal-pussess. U dan il-pussess irid ikun mhux semplicement kawzali, izda jrid ikun pussess formali, jigifieri kapaci li jiggenera u jikkostitwixxi d-dritt tal-proprjeta`, konsegwentement dak il-pussess ghandu jkun reali, u mhux bizzejjed il-pussess "di diritto"

Il-pussess ta` l-uzurpatur irid ikun ghalhekk, kontinwu, mhux interrott, pacifiku, pubbliku u mhux ekwivoku, ghaz-zmien kollu li tghid il-ligi, kif ukoll "animo domini". Dan il-pussess ghandu jigi ppruvat b` mod infrangibbli, tant ghar-rigward tal-fatt tal-pussess fih innifsu, kemm ukoll tal-kwalitajiet jew karattri li jrid ikollu l-pussess; u din il-prova tinkombi lil min jallega l-preskrizzjoni".

*Fil-kawza **Galea vs Degiorgio** l-Qorti kienet qalet :*

"Difatti l-pussess bhala fatt, mhux sufficjenti biex johloq id-dritt tal-proprjeta`, izda jrid ikun tali, fi kliem Laurent "che annunzi coi suoi caratteri che il possessore intende essere il-proprietario, e che agisce come tale". (Diritto Civile Vol XXXII para. 274).

Del resto, kif jinnota Baudry, "tutte le condizioni enumerate nell` articolo 2229 tendono a denunciare al vero proprietario l` usurpazione che e stata commessa, ed a metterlo in grado di respingerla". (Prescrizione para. 238).

Il-karattri fuq migjuba tal-pussess legittimu huma kwindi, kif jikkonkludi Laurent, "una garanzia per la proprieta` contro l` usurpazione". Illi l-prova ta` dan il-pussess bhala wiehed mill-elementi indispensabbli tal-preskrizzjoni akkwizittiva, tinkombi lil min jivoka l-istess preskrizzjoni ...

Huwa importanti wkoll li wiehed irid jaghraf bejn azzjoni ghas-sehem fil-wirt [Petitio hereditatis] u azzjoni dwar gid li kien jaghmel minn wirt. Illi huwa minnu li mhux kull azzjoni li tirrigwarda gid li gej minn wirt taqa`

taht iz-zmien preskrittiv tal-artikolu 845. (ara kawza fl-ismijiet ***Josephine Borg et vs Joseph Bianco*** *deciza mill-Prim`Awla Qorti Civili fit-23 ta` Jannar 2003. Izda jehtieg li jkun hemm ir-rekwiziti essenzjali kollha, u dan skond il-principji legali diga msemmija. Il-principju li fuqu huwa mibni l-imsemmi artikolu huwa dak li jwaqqaf kawzi ta` wirt jew sehem minn wirt kontra min, ghaz-zmien ta` ghaxar snin ikun zamm f` idejh bhala sid il-gid tal-wirt jew ta` dik il-parti li dwarha titmexxa kontrieh l-azzjoni ereditarja."*

Fis-sentenza li tat din il-Qorti (**PA/MCH**) fit-2 ta` Ottubru 2012 fil-kawza "**Angela Magro u Giuseppa Magro et**" inghad illi sabiex japplika l-Art 845 tal-Kap 16 l-azzjoni ghandha *"taqa` sewwasew fis-sejha ta` petitio hereditatis."* Imbaghad l-Qorti marret ghall-principji li jghoddu ghall-applikazzjoni tad-disposizzjoni :-

i) Illi z-zmien mahsub fl-artikolu 845 gie mfisser bhala wiehed preskrittiv u mhux ta` dekadenza, u ghandu minn zmien ta` preskrizzjoni akkwizittiva.

ii) Illi l-principju li fuqu huwa mibni l-imsemmi artikolu huwa dak li jwaqqaf kawzi ta` wirt jew sehem minn wirt kontra min, ghal zmien ta` ghaxar snin, ikun zamm f`idejh bhala sid il-gid tal-wirt jew ta` dik il-parti li dwarha titmexxa kontrih l-azzjoni ereditarja.

iii) Illi, madankollu u b`effett dirett tan-natura essenzjali tal-preskrizzjoni mahsuba f`dak l-artikolu, inghad li persuna li ma zzommx ghandha hwejjeg jew assi minn wirt bhala taghha ma tistax tressaq favuriha l-preskrizzjoni tal-ghaxar snin tal-petitio hereditatis li dwarha jitkellem l-artikolu taht ezami.

iv) Illi huwa stabbilit li biex tirnexxi l-eccezzjoni taht l-artikolu 845 tal-Kodici Civili (bhalma huwa mehtieg f`kull kaz ta` eccezzjoni ta` preskrizzjoni akkwizittiva taht l-artikolu 2140 tal-istess Kodici) irid jintwera li min ikun gie mfittex biex irodd il-haga mhollija b`wirt (x`aktarx, izda mhux bilfors, taht titolu partikolari) lill-parti attrici, irid ikun zamm pussess shih ta` l-haga mitluba daqslikieku kienet tieghu (animo domini) ghaz-zmien kollu preskrittiv.

v) Illi jehtieg jintwera wkoll li, ghal tul dak iz-zmien kollu, min ikun zamm f`idejh dawk il-hwejjeg tal-wirt ikun ghamel hekk b`bona fidi.

vi) Illi minhabba li l-bona fidi hija prezunta, min jallega l-mala fidi jrid jipprova allegazzjoni bhal dik.

Din tal-lum ma tikkwalifikax bhala *petitio hereditatis*. Lanqas ma hija mahsuba biex twitti t-triq ghal azzjoni ta` dik ix-xorta. L-atturi espressament mexxew b`din l-azzjoni bhala *aventi causa* ta` Manwel Muscat u Vittorio Muscat filwaqt li l-attur mexxa bl-azzjoni wkoll bhala *aventi causa* ta` missieru Francesco Muscat. Ghalhekk l-*istatus* taghhom ta` werrieta diga` huwa determinat. Inoltre l-kawza saret bil-ghan li jigi dikjarat illi l-atturi ghandhom titolu ta` koproprjeta` tal-fond in kwistjoni kif ukoll illi jigi dikjarat li l-konvenuti m`ghandhomx jigu zgumbrati.

Il-Qorti qeghda <u>tichad</u> l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni skont l-Art 845 tal-Kap 16.

ii) <u>Il-preskrizzjoni skont l-Art 859 tal-Kap 16</u>

Fl-ambitu tal-ghaxar eccezzjoni, kienet eccepita l-preskrizzjoni skont l-Art 859 tal-Kap 16.

L-Art 859 jiddisponi illi l-jedd tal-accettazzjoni ta` wirt battal jispicca bil-preskrizzjoni gheluq tletin sena. Dan l-artikolu ghandu jinqara fl-isfond tal-Art 903 tal-Kap 16 li jiddisponi li l-wirt, sakemm ma jkunx accettat, jitqies battal. Issa fil-kaz tal-lum, ma tressqux provi li juru li l-ereditajiet huma battala. Anzi rrizulta l-kuntrarju u cioe` illi l-atturi qed jaghmlu din il-kawza bhala *aventi causa* tad-diversi persuni li ssemmew fil-kors tal-kawza, mentri l-konvenuti qed isostnu fost hwejjeg ohra illi dan il-fond huwa fil-fatt proprjeta` tal-genituri taghhom. Ghalhekk ma rrizultawx provi li l-kawza tittratta dwar wirt battal. Fil-fatt jirrizulta l-maqlub u cioe` illi kulhadd jidher li accetta l-ereditajiet in kwistjoni.

Ghalhekk il-Qorti qeghda <u>tichad</u> l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni skont l-Art 859 tal-Kap 16.

4) <u>Il-hdax l-eccezzjoni</u> :
<u>Il-preskrizzjoni skont l-Art 2143 tal-Kap 16</u>

Bis-sahha ta` din l-eccezzjoni qed jinghad illi l-proprjeta` in kwistjoni ilha fil-pussess tal-familja Farrugia u cioe` n-nanniet paterni tal-konvenuti

ghal aktar minn tletin sena u ghalhekk l-azzjoni hija preskritta skont l-Art 2143 tal-Kap 16 li jaqra hekk :-

"L-azzjonijiet kollha, reali, personali, jew misti jaqghu bil-preskrizzjoni eghluq tletin sena, u ebda opposizzjoni ghall-preskrizzjoni ma tista` ssir minhabba n-nuqqas ta` titolu jew ta` bona fidi".

Id-disposizzjoni tahseb ghal preskrizzjoni kemm estintiva u kif ukoll akkwizittiva (ara sentenza ta` din il-Qorti fil-kawza "**Antonia Barbara et vs Grace Darmanin pro et noe**" tal-15 ta` Frar 2012).

Dwar l-Art 2143 inghad hekk fis-sentenza ta` din il-Qorti (**PA/JA**) tal-24 ta` April 2013 fil-kawza "**Alfred Borg et v. Nazzareno Vella**" **:-**

... Illi huwa mghallem illi "min jallega l-uzukapjoni trigenarja bhala bazi tad-dominju minnu vantat ma jistax jigi oppost in-nuqqas ta` titolu jew talbona fede. U l-bona fede ma hijiex eskluza bil-fatt li l-preskrivent ikollu l-intenzjoni li jsir il-proprjetarju tal-haga. Imma l-pussess ta` tletin sena jrid ikun legittimu, jigifieri kontinwu u mhux interrott, pacifiku u mhux ekwivoku." (Vol. XXV P I p 105)

Illi fis-sentenza ta` din il-Qorti fl-ismijiet "**Dr. Carmel Apap Bologna vs Emanuel Sammut**" (deciza fit-28 ta` Marzu 2003) gie wkoll spjegat :

"Illi huwa logiku li l-pussess huwa dejjem mehtieg ghall-fini tal-preskrizzjoni akkwistiva in kwantu min ma ghandux pussess ma jista` qatt jakkwista bil-preskrizzjoni, jghaddi kemm jghaddi zmien ghax kif jinsab stipulat fl-artikolu 2118 tal-Kodici Civili: "Dawk li jzommu l-haga f` isem haddiehor jew il-werrieta taghha ma jistghux jippreskrivu favur tghhom innifishom, bhal ma huma l-kerrejja, id-depositarji, l-usufruttwarji u generalment dawk li ma jzommux il-haga bhala taghhom innifishom".

*Jinsab imbaghad spjegat li l-elementi talpussess huma tnejn – dak materjali, il-poter fuq il-haga, u dak intenzjonali, l-animu tal-pussessur li jgawdi id-dritt fuq il-haga bhallikieku hu kien il-proprjetarju taghha – animus et corpus, corpus possessionis et animus possidendi vel animus domini. Mhux bizzejjed ikollok id-detenzjoni tal- haga jew it-tgwadija taghha mhux bhala haga proprja imma bhala haga ta` haddiehor ghaliex allura din tkun biss detenzjoni jew tgawdija prekarja." ("**Carmelo Caruana vs Orsla Vella**", Appell Civili 13 ta` Marzu 1953 u "**Victor Chetcuti vs Michael Xerri**", Appell Civili, 31 ta` Mejju 1996)*

*… Fuq il-bazi li kien qed jippossjedi b`tolleranza, huwa qatt ma jista` jivvanta pussess validu biex isir sid skont l-artikolu citat minnu. Illi kif intqal fis-sentenza riportata fil-Vol. XLVI.II.619 fl-ismijiet "**Abela vs Zammit**" :*

"jekk l-istess citat jaghzel &li ghall-azzjoni attrici jeccepixxi dritt ta` proprjeta` huwa jkun qieghed implicitament jirrikonoxxi d-dominju jew titolu tal-attur, izda jkun qieghed jghid lit-titolu tieghu huwa aktar valid u kwindi skont ir-regoli probatorji ` reus in excipiendo fit actor`, din id-difiza timporta li l-konvenut jghaddi ghall-provi tat-titolu tieghu u jekk ma jirnexxix filmertu, ikollha tipprevali l-massima `melius est non habere titolum quam habere vitiosum".

*Illi fl-istess sens wiehed jista` jiccita s-sentenzi fl-ismijiet **"Mizzi nomine vs Azzopardi"** (deciza fis-27 ta` Marzu 1996, Qorti tal-Appell) u **"Benmar Company Limited vs Charlton Frank Saliba",** (deciza mill-Prim` Awla, fid-9 ta` Ottubru 2003)."*

Sabiex il-pussess trentennali jaghti lok ghall-uzukapjoni, hemm bzonn li ma jkunx ekwivoku u li jkun "*animo domini*".

Fis-sentenza li tat din il-Qorti fit-13 ta` Frar 2014 fil-kawza "**Coleiro Brothers Limited vs Karmenu Sciberras**" saret analizi dettaljat tal-Art 2143 tal-Kap 16.

Hemm inghad inghad hekk :-

*Il-Qorti taghmel referenza ghall-principji enuncjati fissentenza ta` din il-Qorti (PA/PS) tas-27 ta` Gunju 2003 fil-kawza "**Salvino Testaferrata Moroni Viani et v. Francis Montanaro**" fosthom illi l-preskrizzjoni tista` tkun kemm akkwizittiva kif ukoll estintiva, kif ukoll illi l-azzjoni talproprjetarju biex jiehu dak li huwa tieghu ma tistax tigi opposta b`semplici preskrizzjoni estintiva, izda biss b`dik akkwizittiva, konsistenti fil-pussess mill-eccipjent. Il-preskrizzjoni tat-tletin sena ma tirrikjedi la titolu u lanqas buona fede. … Biex il-pussess jista` jitqies legittimu huwa mehtieg li jkunkontinwu, mhux interrott, pubbliku u mhux ekwivoku (ara : "**Nazzareno Fenech vs Mada Developers Ltd et"** deciza mill-Qorti ta` l-Appell fis-16 ta` Dicembru 2004 ; **"It-Tabib Dr Carmel Apap Bologna Sciberras Amico Inguanez v. Emanuel Sammut"** deciza minn din il-Qorti (PA/PS) fit-28 ta` Marzu 2003 ; **"Borg v. Farrugia noe et**" – Kollez. Vol. XLI.I.168). Min jeccepixxi l-preskrizzjoni akkwizittiva ghandu jipprova mhux biss il-*

pussessimma anke illi dak il-pussess kien minghajr interruzzjoni ghaz-zmien kollu ta` tletin sena."

Hekk ukoll din il-Qorti fis-sentenza taghha tat-12 ta` Dicembru, 2011 Citazzjoni Numru. 325/2004 fl-ismijiet ***Emanuel Farrugia et kontra Mary Doris Veneziani et*** *:*

"In succint, il-preskrizzjoni akkwizittiva trentennali tippresupponipussess legittimu ta` tletin (30) sena. Huwa pussess civili li ghandu jkun materjali u intenzjonali, jigifieri l-animus tal-possessur li jgawdi d-dritt fuq il-haga bhallikieku hu kien proprjetarju. Minbarra dan, il-pussess necessarju ghal din it-tip ta` preskrizzjoni jrid ikun ukoll wiehed legittimu jigifieri kontinwu, mhux interrott, pubbliku u mhux ekwivoku.

Dwar il-preskrizzjoni akkwizittiva trentennali, Il-Qorti tal-Appell fis-sentenza taghha tat-13 ta` Marzu 1953 fil-kawza ***"Caruana et vs Vella"*** *(Vol.XXXVII.I.105) il-Qorti tal-Appell qalet hekk –*

Illi pero` kif intqal ghall-effacija taghha bhala akkwizittiva, din il-preskrizzjoni tippresupponi l-pussess legittimu li trid il-ligi ghaz-zmien kollu tat-trentennju. Hu maghruf illi l-elementi tal-pussess civili huma tnejn, dak materjali, il-poter ta` fatt fuq il-haga, u l-iehor intenzjonali, l-animu talpossessur li jgawdi d-dritt fuq il-haga bhallikieku hu kien il-propjetarju taghha – animus et corpus ; corpus possessionis et animus possidendi vel animus domini. Ghalhekk mhux pussess civili dak li jonqos fih wiehed jew l-iehor minn dawn iz-zewg elementi b`mod li mhijiex bizzejjed id-detenzjoni tal-haga jew it-tgawdija taghha mhux bhala haga proprija imma bhala haga ta` haddiehor ghax allura din tkun biss detenzjoni jew tgawdija prekarja ... Hu elementari li lil min jallega lpreskrizzjoni trentennali ma jistax jigi oppost in-nuqqas ta` titolu jew ta` bona fede ... Dan il-pussess b`ligi ghandu jkun kontinwu, mhux miksur, pacifiku, pubbliku u mhux ekwivoku. (ara wkoll –* ***"Azzopardi vs Farrugia"*** *– Qorti tal-Appell – 23 ta` Novembru 1962 – Vol XLVI.I.361)

Fis-sentenza tat-28 ta` Mejju 2010 moghtija millQorti tal-Magistrati (Ghawdex) Gurisdizzjoni Superjuri fil-kawza* ***"Farrugia et vs Cassar et"*** *[AE] kienet citata silta minn sentenza tat-Tieni Sezzjoni Civili ta` l-Corte di Cassazione tal-Italja moghtija fit-18 ta` April 2003 fejn kien inghad hekk "il possesso ad usucapionem dei beni immobili deve essere non solocontinuato, ininterrotto e pacifico, ma anche pubblico ed esercitatocoscientemente, nel senso, cioè, che deve concretarsi in un potere che si manifesti attraverso fatti e comportamenti, in una attività intenzionale del possessore, corrispondente all`esercizio di un diritto dominicale sull`immobile (o di altro diritto reale di godimento sullo stesso.

Il-Qorti ta` Ghawdex imbaghad kompliet –

Il-possessur irid ikun wera li qieghed jagixxi bl-animus rem sibihabendi, cjoe` l-intenzjoni li qieghed jagixxi bhala l-proprjetarju esklussiv tal-haga.L-atturi qeghdin isostnu l-pretensjoni taghhom ghall-fini tat-talbiet fuq il-preskrizzjoni akkwizitiva trigenarja bilpussess taghhom tal-art in kwistjoni `animo domini` . Din l-ghamla ta` preskrizzjoni ma tirrikjedix la titolu u lanqas bona fides. Ghalhekk bis-semplici pussess legittimu ta` tletin sena l-possessur tal-haga jakkwista l-proprjeta` ta` l-istess haga posseduta minnu.

Fis-sentenza taghha tal-5 ta` Lulju 2004 fil-kawza **<u>"Pace vs Abela"</u>**(konfermata mill-Qorti tal-Appell fit-30 ta` Settembru 2011) din il-Qorti diversament presjeduta (PA/LFS) qalet hekk –

Fil-kaz tal-preskrizzjoni akkwisittiva trentennali ma hemmx bzonn il-"giusto titolo" u lanqas il-"buona fede" minhabba l-elementi tat-trapass taz-zmien u dak tal-pussess. Biex il-pussess trentennali jaghti lok ghall-uzukapjoni, hemm bzonn li ma jkunx ekwivoku, u li jkun"animo domini ... l-bona fede ma hix eskluza bil-fatt illi l-preskrivent kien jaf li l-haga kienet ta` haddiehor ghax hu bizzejjed li l-preskrivent ikollu l-intenzjoni li jsir il-proprjetarju tal-haga. Imma l-pussess ta` tletin sena jrid ikun legittimu,jigifieri kontinwu u mhux interrott, pacifiku, pubbliku u mhux ekwivoku.

*Ir-rinunzja ghall-uzukapjoni bhala `causa acquisitionis` tista` tkuntacita, cioe` deducibbli mill-fatt li jimplika l-abbandun tal-jedd akkwistat, u d-dikjarazzjoni tal-preskrivent fis-sens li l-haga mhix tieghu, timplika rinunzja tacita ghad-dritt akkwistat minnu bl-uzukapjoni" (Vol. XXXV P I p 105) u dan kif ikkonfermata fis-sentenza moghtija minn din il-Qorti kif diversament ippreseduta fil-kawza fl-ismijiet **<u>"It-Tabib Dr. Carmel Apap Bologna Sciberras d`Amico Inguanez vs Emanuel Sammut"</u>** deciza fit-28 ta` Marzu, 2003.*

Il-ligi tikkwalifika l-kwalita` ta` l-pussess li jrid iwassal ghall-preskrizzjoni akkwizittiva trentennali. Fis-sentenza taghha tat-2 ta` Marzu 1963 fil-kawza "**<u>Spiteri vs Saliba</u>**" (Vol. XLVI,I.149) il-Qorti tal-Appell qalet li l-possesso dev`essere una manifestazione esteriore e visibile del fatto che si pretende di acquistare.

Ricci fid-Diritto Civile jsostni li mhux bizzejjed li l-possessur jallega li kellu l-animo domini u jieqaf hemm ... ma esige che esso si trova in tal

condizione, in rapporto al suo possesso, che questo apparisca esternamente un vero possesso in nome proprio, non gia` detenzione della cosa in nome altrui.

*Ghalhekk sabiex il-pussess ikun tassew legittimu, irid ikun kif imfisser fl-Art.561 tal-Kap.16. u cioe` irid ikun hemm it-tgawdija ta` jedd li wiehed izomm jew jezercita bhala tieghu innifsu u allura ezercizzju ta` jedd assolut u esklussiv. Mhux bizzejjed li dak l-ezercizzju ikun bil-buona grazzja jew tolleranza (ara Vol. XXXV P II p 341 ; **"Fenech vs Aquilina"** – Prim`Awla tal-Qorti Civili - 18 ta` Ottubru 1984 u **"Manfre` vs Spiteri Maempel et"**, Appell Civili, 24 ta` April 1989). Atti ta` mera tolleranza ma jistghux jiswew bhala bazi ta` pussess lanqas jekk jigu ezercitati minn zmien antikissimu u immemorabbli (**"Fenech et vs Salomone et",** Appell Civili, 1 ta` Frar 1971).*

Josserva Laurent (Diritto Civile, Vol. XXXII, para. 297) - "colui che gode per tolleranza non ha nessun titolo, salvo un consenso del proprietario che questi puo ritirare da un` istante all` altro."

Dan jinghad ghaliex persuna li zzomm il-haga f`isem haddiehor jew il-werrieta taghha ma tistax tippreveskrivi favur taghha stess. Fost dawn il-persuni hemm il-kerrejja, id-depozitarji u l-uzufruttwarji. Ghalkemm il-pussess jehtieg li jkun kontinwu u mhux miksur ghaz-zmien kollu li tghid il-ligi, l-attur fil-prova tal-kontinwità ghandu l-ghajnuna ta` prezunzjonijiet iuris tantum, bhal ma hi dik probatis extremis media præsumuntur, li tohrog mill-Art.529 tal-Kap.16. – Mill-pussess attwali ma titnissilx prezunzjoni ta` pussess fl-imghoddi, hlief jekk il-pussessur ikollu titolu ; f`dan il-kaz, jekk ma jigix ippruvat il-kuntrarju, jinghadd li hu kien fil-pussess mid-data tat-titolu.

Inoltre l-possessur li qed ivanta l-akkwist tramite l-uzukapjoni m`ghandux ghalfejn juri li kien f` kuntatt kostanti ma` l-oggett in kwistjoni."

Fl-isfond ta` din il-gurisprudenza, il-Qorti sejra tistharreg jekk fil-kaz tal-lum kienx ippruvat l-element ta` l-pussess *animo domini* allegatament ezercitat mill-konvenuti.

Issa qabel xejn ghandu jinghad illi l-eccezzjoni kienet sollevata in linea ma` dak sottomess mill-konvenuti fit-tielet, raba` u seba` eccezzjonijiet taghhom. Infatti tirrileva illi diversament milli qalet il-perit legali l-konvenuti riedu jfissru u jirreferu ghal missierhom u mhux ghan-nanniet materni (hekk kif suggeriet mill-perit legali) jew ghan-nanniet paterni (hekk kif zbaljatament imnizzel fl-eccezzjoni.

Irrizulta li l-allegazzjoni ta` l-konvenuti hija li dan il-post huwa proprjeta` ta` missierhom Carmelo Farrugia. Dan kien ta l-post b`kera lin-nanniet materni tal-konvenuti (li jigu n-nanniet paterni tal-attur).

Imbaghad fis-seba` eccezzjoni, jissemma li fid-denunzja ta` Carmelo Farrugia, ossija missier tal-konvenuti, il-fond kien debitament iddenunzjat izda kien indikat bin-nru 4 minflok bin-numru 3 gia` 7, li huma n-numri li l-atturi jiccitaw fir-rikors guramentat.

Ghalhekk il-Qorti qeghda tifhem illi l-eccezzjoni hija msejsa fuq il-premessa li skont il-konvenuti dan il-post huwa proprjeta` ta` missierhom u ilu hekk ghal diversi snin li jaqbez it-tletin sena.

Dwar it-titolu tal-konvenuti xehed il-konvenut Publius Farrugia li stqarr illi missieru kien xtara l-fond in kwistjoni izda la jaf minghand min u lanqas jaf meta. Xehed ukoll li f`xi zmien (irrizulta li kien fil-hamsinijiet) missieru kien kera l-post lill-genituri ta` martu, ossija n-nanniet materni tal-konvenuti, b`kera ta` Lm 9 fis-sena. Inghad ukoll gravanti fuq il-post kien hemm cens perpetwu li kien jithallas lill-familja Briffa. In sostenn ta` dan kollu tressaq bhala xhud Michael Briffa li ghalkemm ikkonferma li missier il-konvenuti kien ihallas cens versu ghal fond fi Quarry Junction, Zurrieq, ma pprezentax kopja ta` l-kuntratt ta` cens jew ta` xi rcevuta tac-cens jew inkella l-ftehim li permezz tieghu kien mifdi c-cens. Minkejja li skont il-provi ta` l-atturi, jidher li l-fond in kwistjoni kellu n-nru 3 fl-1957 (ara l-estratt tar-Registru Elettorali) u fl-1974 (meta saret denunzja ta` Angela Muscat), waqt li jidher li kellu n-nru 7 fl-2007 u 2008 (hekk kif jidher mill-ircevuti tal-hlas tad-dawl u l-ilma), Michael Briffa rrefera ghall-fond li kien jithallas ic-cens fuqu bin-nru 4, u mbaghad f`seduta ta` wara qal illi n-numru t-tajjeb fis-snin kien in-numru 2.

Fil-kors tal-kawza, kienet ipprezentata d-denunzja tas-successjoni ta` missier il-konvenuti, li saret fl-1987, li minnha jirrizulta li dan kien joqghod fil-fond bin-nru 5, Quarry Junction, Zurrieq. Fil-parti sostantiva tad-denunzja, kien iddikjarat *inter alia* illi l-post bin-nru 5, Quarry Junction, Zurrieq, kif ukoll il-fond bin-nru 4, Quarry Junction, Zurrieq, kienu soggetti ghal kirja ta` Lm 9 fis-sena. Skont ir-registru elettorali ta` Ottubru 1957 (a fol 11) jirrizulta li fil-post bin-nru 3 kienu registrati n-nanniet paterni tal-attur kif ukoll iz-zijiet tal-kontendenti, mentri fil-fond bin-nru 4, kienu registrati l-genituri tal-konvenuti.

Evidentement hemm konfuzjoni shiha fin-numri, li ma kenitx iccarata bl-ebda prova minn registri elettorali jew avvizi fil-Gazzetta tal-Gvern dwar bdil fin-numri tal-bibien ta` Quarry Junction, Zurrieq. Qieghed jinghad dan kemm (i) min-naha tal-provi mressqa mill-atturi li kif gia` nghad, minkejja li sostnew li n-numru tal-fond huwa 3 gia 7 ta` l-anqas sal-1974 il-fond kellu n-numru 3, izda fis-snin 2007 u 2008, kien indikat bin-nru 7, kif ukoll (ii) min-naha tal-konvenuti li jidher li fid-denunzja tal-missier, kien indikat bin-numru 4 u li skont Briffa fis-snin hamsinijiet kien n-numru 2, li mbaghad sar in-numru 4.

Fid-dawl ta` din il-konfuzjoni shiha fin-numri ta` l-post, l-uniku punt ta` riferiment konvincenti jinstab f`dak li hemm imnizzel fid-denunzja ta` Carmelo Farrugia. Dan qed jinghad peress li fuq din id-denunzja, hemm imnizzel illi l-fond bin-nru 4, Quarry Junction, Zurrieq, kien mikri Lm 9.00c li jaqbel ezatt mal-kontenut tac-cedola li ghamlu l-atturi fejn sostnew li l-post kien ghadhom b`kera ta` Lm 9 fis-sena (fol 177). Anke d-deskrizzjoni tad-denunzja, ossija li l-post nru 4 ikkonsisti f`garage, intrata u zewgt ikmamar qodma jikkoincidi max-xiehda ta` Publius Farrugia fejn spjega li qabel kien hemm kamra bi gnejna u kamra ohra bil-pjanci, u mbaghad missieru kien bena garaxx (li llum qieghed fil-pussess ta` wiehed mill-konvenuti Joseph Farrugia) u zewgt ikmamar li kienu nkrew lin-nanniet materni tieghu. Din id-deskrizzjoni hija identika ghal dak li hemm imnizzel fid-denunzja bhala l-post li kien mikri b` Lm 9 fis-sena.

Din il-Qorti hija konsapevoli illi ma gewx prodotti kopji ta` l-ircevuti tal-kera li kienet tithallas. Taghmel sens ix-xiehda tal-konvenut li l-ktieb tal-kera kien jinzamm mill-inkwilini, u ghalhekk il-konvenuti ma setghux jgibu kopja ta` dawn l-ircevuti. L-attur fix-xiehda tieghu dejjem insista li ma jiftakarx jekk qattx allega li kien hemm kirja rigwardanti dan il-post. Ghal din il-Qorti dik l-istqarrija kienet tentattiv iehor biex igenneb il-verita` tal-fatti. Dan qed jinghad peress li fil-mori tal-kawza kienet pprezentata cedola ta` depozitu ta` hlas tal-kera mill-atturi li turi li fil-post kien hemm kirja vigenti, kif ukoll diversi ittri partikolarment dik a fol 156, fejn kienu l-atturi li nsistew li favur taghhom kien hemm lokazzjoni vigenti.

L-ezistenza ommeno ta` kera dwar dan il-post ma tistax tigi kkunsidrata bhala prova sufficjenti wehidha li l-proprjeta` in kwistjoni kienet tappartjeni lil genituri tal-konvenuti. Fl-istess waqt hija fattur ferm importanti. Jekk tassew l-allegazzjoni ta` l-attur kienet fondata, ossija li n-

nanniet paterni tieghu kienu proprjetarji ta` dan il-post, assolutament ma jaghmilx sens illi dawn kienu jhallsu kera lil missier il-konvenuti. Ladarba rrizulta li n-nanniet paterni tal-attur kienu diga` jirrisjedu fil-post mertu tal-kawza sa mill-1957 (ara l-prova kostitwita mir-Registru elettorali), jirrizulta li sa minn dak iz-zmien dan il-post kien diga` fil-pussess ta` missier il-konvenuti li kien hu li accetta li jikri l-post lil kunjati tieghu hekk kif irrizulta mix-xiehda ta` Publius Farrugia.

Il-punti l-ohra tressqu u cioe` li l-awtur fit-titolu tal-konvenuti kien ihallas cens b`mod regolari lill-familja Briffa kif ukoll il-fatt li l-post in kwistjoni kien dikjarat fid-denunzja ta` missier il-konvenuti huma provi li jaghtu sostenn lit-tezi tal-konvenuti illi l-awtur fit-titolu taghhom kellu l-pussess kontinwu ta` l-post billi kien ihallas ic-cens ta` l-anqas sa mill-1951 (ossija s-sena meta l-post ghadda ghand omm Michael Briffa mill-wirt taghha).

L-uniku konflitt li jirrizulta huwa l-konfuzjoni fin-numri tal-post.

Madanakollu, fid-denunzja ta` missier il-konvenuti, tnizzel kjarament illi l-post bin-nru 4, Quarry Junction, Zurrieq, kien mikri ghal Lm 9 fis-sena. Mix-xiehda ta` Michael Briffa, jirrizulta li l-post fis-snin hamsin kellu n-numru 2 li mbaghad sar in-numru 4. Ghalhekk din ix-xiehda taqbel man-numru li effettivament tnizzel fid-denunzja ta` Carmelo Farrugia, missier il-konvenuti. Huwa minnu li n-numru 4 ma jikkorraborax in-numru li hemm imnizzel fuq il-kontijiet tad-dawl li kien jircievi z-ziju ta` l-attur, Emanuel Muscat, izda din il-Qorti tqis li meta tara l-fatti kollha hekk kif gew ipprezentati lilha, jidher li kien hemm semplici konfuzjoni tan-numri, pero` certament mhux l-identita` tal-proprjeta`.

Anke fis-seba` eccezzjoni tal-konvenuti, kien imnizzel li fid-denunzja ta` missier il-konvenuti Carmelo Farrugia, il-fond li fir-rikors guramentat huwa indikat bin-numru 3 gia` numru 7, gie ndikat bin-numru 4.

Din il-Qorti tosserva wkoll li l-perit legali ssottomettiet li l-konvenuti allegaw li l-fond numru 3 gia` 7, Quarry Junction, Zurrieq, huwa l-fond fejn kienu jirrisjedu l-genituri taghhom Salvina u Carmelo Farrugia. Mill-ezami li ghamlet din il-Qorti, ma jirrizultax li saret tali allegazzjoni.

Il-fond fejn kienu jghixu l-genituri tal-konvenuti kien proprju dak enumerat bin-numru 4, Quarry Junction, Zurrieq, fir-registru elettorali tal-1957, u n-numru 5, Quarry Junction huwa mnizzel fid-denunzja ta` l-istess Carmelo Farrugia, missier il-konvenuti.

Qatt ma gie premess li l-post in kwistjoni kien il-fond ta` abitazzjoni tal-genituri tal-konvenuti. Ghall-kuntrarju, dejjem inghad illi l-post mertu tal-kawza kien post proprjeta` tal-genituri tal-konvenuti izda li kien mikri ghand in-nanniet materni tal-konvenuti u sussegwentement ghand iz-zijiet guvintur u xebbiet li baqghu jabitaw fl-istess post.

Ghalhekk meta jigu kkunsidrati l-fatti kollha tal-kaz, din il-Qorti tikkonkludi illi l-konvenuti kellhom il-pussess legittimu li trid il-ligi ghaz-zmien kollu tat-tletin sena.

Il-konvenuti ssodisfaw kemm l-elementi materjali u ntenzjonali mehtiega.

Kienu jgawdu d-dritt fuq il-proprjeta` *animo domini* u dana b` pussess kontinwu, mhux miksur, pacifiku, pubbliku u mhux ekwivoku.

Sinjifikanti wkoll huwa l-fatt li fis-sena 2000, madwar sitt snin wara li miet l-ahhar inkwilin rikonoxxjut mill-konvenuti li kellu kirja valida ghall-post, ossija wara l-mewt ta` Victor Muscat, il-konvenuti mexxew b`kawza ghal zgumbrament ta` l-atturi fuq il-pretest li dawn kienu qed jokkupaw il-post minghajr l-ebda titolu validu fil-ligi (dan b`referenza ghall-kawza bin-numru 149/2000 li saret referenza ghaliha fit-tieni eccezzjoni u anke waqt il-kontroezami ta` l-attur).

Dan ikompli juri kemm il-konvenuti dejjem zammew il-post *animo domini* u meta c-cwievet baqghu ghand l-atturi li ma gewx rikonoxxuti bhala inkwilini, il-konvenuti hadu l-azzjoni opportuna ghall-izgumbrament taghhom..

Ghaldaqstant irrizulta li l-konvenuti u qabilhom missierhom kienu dejjem meqjusa bhala s-sidien ta` l-post u fl-ebda hin qabel il-kawza ma kien ivvantat xi dritt kontra taghhom fir-rigward ta` din il-proprjeta`. Il-fatt li l-

pussess fiziku kien ghand l-inkwilini rikonoxxuti mill-konvenuti u genituri taghhom, ma jippreKludix l-applikazzjoni ta` l-preskrizzjoni trigenarja.

Infatti huwa principju stabbilit li l-possessur li qed ivanta l-akkwist tramite l-uzukapjoni m`ghandux ghalfejn juri li kien f` kuntatt **kostanti** ma` l-oggett in kwistjoni.

<u>Baudry Lancantinerie</u> jghidu –

"...non e` necessario che il possessore sia stato in contatto costante con la cosa....".

Barra minn hekk, il-pussess fl-isem tal-konvenuti kien qed isir mid-detenturi, ossija n-nanniet materni tal-konvenuti, u z-zijiet ta` l-konvenuti, li kienu jiddetjenu l-post ghan-nom tal-genituri tal-konvenuti, u sussegwentement ghan-nom tal-konvenuti. L-inkwilini detenturi kienu prekluzi li jippreskrivu a favur taghhom u dana peress li kif gia` gie senjalat, persuni li jzommu xi haga f` isem haddiehor ma jistghux jibbenfikaw minn tali preskrizzjoni.

Ghalhekk l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni skont l-Art 2143 tal-Kap 16 qeghda tkun <u>milqugha</u>.

5) <u>Tal-ahhar</u>

Tenut kont ta` l-premess, il-Qorti terga` tghid illi l-piz tal-prova tibqa` jinkombi lill-atturi.

Huma l-atturi li ghandhom jaghmlu l-prova fuq bilanc ta` probabiltajiet.

Fil-kaz tal-lum, il-Qorti ma tarax li l-atturi rnexxielhom iressqu provi sodisfacenti sal-grad rikjest mil-ligi.

Tghid illi fl-assjem taghha l-verzjoni tal-konvenuti hija aktar affidabbli.

Abbazi tal-provi akkwiziti, irrizulta li matul is-snin hadd ma ddisturba lill-konvenuti jew lill-awturi fit-titolu fil-pussess taghhom. Irrizulta ghas-sodisfazzjon ta` din il-Qorti li l-konvenuti kellhom pussess pacifiku, kontinwu, pubbliku, u ininterrott tal-art in kwistjoni, u kif ukoll, l-*animo domini* rikjest mil-ligi.

Tghid illi favur il-konvenuti ghaddiet il-preskrizzjoni trigenarja bil-konsegwenza li din iggib maghha c-cahda tal-ewwel talba attrici.

6) <u>It-tieni talba</u>

Stante li l-ewwel talba qeghda tkun michuda, it-tieni talba li s-sussistenza taghha tiddependi mill-ewwel talba qeghda tkun respinta wkoll.

<u>Decide</u>

Ghar-ragunijiet kollha premessi, din il-Qorti qeghda taqta` u tiddeciedi din il-kawza billi :

Tichad l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni skont l-Art 845 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta` Malta, kif dedotta fl-ghaxar eccezzjoni tal-konvenuti.

Tichad l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni skont l-Art 859 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta` Malta, kif dedotta fl-ghaxar eccezzjoni tal-konvenuti.

Tilqa` l-eccezzjoni tal-preskrizzjoni skont l-Art 2143 tal-Kap 16 tal-Ligijiet ta` Malta, kif dedotta fil-hdax-il eccezzjoni tal-konvenuti.

Tastjeni milli tiehu konjizzjoni tal-eccezzjonijiet l-ohra tal-konvenuti.

Tichad it-talbiet attrici.

Bl-applikazzjoni tal-Art 223(3) tal-Kap 12 tal-Ligijiet ta` Malta, tordna li kull parti tbati l-ispejjez taghha.

Onor. Joseph Zammit McKeon
Imhallef

Amanda Cassar
Deputat Registratur